

2 | 2005 MARTS

TEMA | REFORMERT OG EVANGELIKAL KRISTENDOM

Budskabet

TIDSSKRIFT FOR BIBELSTUDIUM, TROSLIV OG MISSION

Cambridge Erklæringen
Når pinseteologi bliver kaldt luthersk
Inspireret af apostlene

BUDSKABET 2 | 2005

TIDSSKRIFT FOR BIBELSTUDIUM, TROSLIV OG MISSION

141. årg.

ISSN 0901-4802

Hjemmeside: www.budskabet.dk

Budskabet udkommer seks gange om året:

Januar, marts, maj, juli, september og november

Tryk:

Øko-Tryk 96 94 04 11

Layout:

Amalie Puggaard Poulsen

Pris:

Abonnement: kr. 210,-

For unge under uddannelse: kr. 120,-

Udgiver og ekspedition:

Luthersk Missionsforening,

Industrivænget 40, 3400 Hillerød,

Tlf. 48 20 76 60

dlim@dlim.dk

Faste medarbejdere:

Ole Andersen, sekretær, Frederikssund

Peter Fredensborg, sognepræst, Billund

Anne-Lene Midjord Olofson, adjunkt, Tanzania

Peter O.K. Olofson, cand.teol., Tanzania

Hans Erik Nissen, cand.teol., København

Annette Rasmussen, socialrådgiver, Haslev

Redaktion:

Ebbe Kaas, lærer (redaktør), Sneppevej 12, 6880 Tarm.

E-mail: lisbetkaas@mail.tele.dk

Flemming Bak Poulsen, forlagsleder, København

(redaktionssekretær)

Mikkel Vigilius, bibelskolelærer, Hillerød

Lene Due Madsen, lærer, Gudhjem

Bent Houmaa Jørgensen, afdelingsmissionær, Silkeborg

Eftertryk og citering er tilladt med tydelig

kildeangivelse.

indhold

Leder

Lærere for livet!..... 2

TEMA

Da de lutherske og de reformerte

gik hver sin vej..... 3

Reformert og luthersk..... 7

De andre evangeliske kirker og den
evangelikale bevægelse..... 11

Cambridge Erklæringen..... 17

Når pinseteologi bliver kaldt luthersk 21

ANDRE ARTIKLER

En bekendelse spundet af
sælsomme tråde..... 26

Abraham – et dårligt valg..... 28

Puls

Missionær i mudderet..... 32

Biskop i modvind på klippeøen..... 33

Bibelsk forkyndelse i dag

Inspireret af apostlene..... 34

Troslære

Skaberen og den fortsatte skabelse 40

Tro i tiden

Med Ånd og kraft som bevis..... 44

BØGER

Research om Jesus..... 46

Frelse og fortabelse..... 47

Lærere for livet!

En af følgerne af de store vækkelser i 1800-tallet var oprettelse af seminarier. I praksis var det nogle ihærdige præster, som tilhørte vækkelsesfolket, der tog initiativ til at oprette læreruddannelsesinstitutioner. Der blev oprettet seminarier i Nørre Nisum (1890), Haslev (1905) og i Århus (1909) og flere andre steder kunne nævnes. Det var afgørende vigtigt, at de som skulle virke som lærere i skolen, og virke som rollemodeller for børn og unge, havde modtaget en undervisning og havde været en del af et studiemiljø, hvor det bibelske livs- og menneskesyn var det fremherskende.

I 1970'erne var der ligeledes en periode, hvor fokus blev sat på undervisning, påvirkning og dannelse af børn og unge. Missionsfolket sagde i stor stil "nej" til den sekulære politiske dannelse, som børn og unge blev udsat for i skoleregiet. Men det blev ikke bare til et verbalt "nej", det blev til handling. Mangfoldige kristne friskoler, efterskoler og et gymnasium blev grundlagt – og der blev gjort et forsøg på at oprette en kristen lærerhøjskole. Dette forsøg løb forholdsvis hurtigt ud i sandet og blev til ingen ting. Her 35 år senere står der rigtig mange kristne friskoler rundt i vort land, og ligeledes mange efterskoler, og elevtallet vidner

om, at skolerne søges som aldrig før, men der er ingen læreruddannelse!

Behovet for en læreruddannelse på basis af det kristne livs- og menneskesyn er ikke blevet mindre på de 35 år, som er gået siden forsøget blev gjort sidst, tværtimod! Der bør ikke gå meget længere tid, før organisationerne på kirkens højrefløj sætter sig sammen med punktet på dagsordenen: Etablering af en læreruddannelse.

Der er et stort behov for lærere til de kristne fri- og efterskoler. Unge kaldsbevidste mennesker, der gennem en solid undervisning på en kristen lærerskole, kan erstatte pionererne; de, som har været med hele vejen fra nøden over forholdene, over handlingsfasen, til den daglige skolehverdag og som nu går på pension.

Argumenterne for og imod en kristen læreruddannelse har næppe ændret sig på de 35 år. Påvirkningen fra undervisningen på seminarierne er ikke længere af den hårde politiske type, men tænkningen som præger pædagogikken er stadig milevidt fra det bibelske menneskesyn.

En kristen lærerskole ville samtidig være stedet for en aktiv efteruddannelse af lærerne fra de kristne skoler – og det behov er også stigende. Hvis den skoleverden, som blev grundlagt for 35 år siden, skal kunne modstå presset og tilråbene om "fundamentalisme", "skabelsesfanatikere", "mørkemænd", "religiøse rugekasser" og andet i den boldgade, da skal et praktisk alternativ stables på benene. Tiden er aldrig moden, men det er behovet.

Da de lutherske og de reformerte gik hver sin vej

Kristentroen havde omkring år 1500 en meget central placering i de vesteuropæiske samfund. Alle skulle døbes og bekende sig til den kristne tro. Politisk og kulturelt var kirken en vigtig institution, idet uddannelse og socialvæsen blev drevet af den. Sådan havde det været gennem hele middelalderen, men i senmiddelalderen (1300-1500) var meget i kirken gået i forfald. De øverste gejstlige - paven og biskopperne - var ofte mere optaget af deres verdslige magt end af det egentligt kirkelige. Netop omkring år 1500 havde man i Rom nogle helt verdsliggjorte paver. Paven lagde store økonomiske byrder på kirkerne i hele Vesteuropa, og bl.a. derfor var pavestolen upopulær. Den danske konge Frederik 1. brød således med Rom i 1526 for at slippe for afgifterne. Derved blev "den katolske kirkeafdeling i Danmark" til "den danske kirke", allerede 10 år før reformationen. Biskopperne havde store politiske og administrative opgaver, og uundgåeligt blev de kirkelige opgaver forsømt.

Mens kirkens top således var i åndeligt forfald var der tale om en stærk åndelig søgning i befolkningen. Man vidste, at Gud eksisterede, og frygtede ham og hans dom. Man bad helgener og Jomfru Maria om forbøn. Man købte afladsbreve for at forkorte tiden i skærsilden. Folkefromheden udmøntede sig i rejser til helligsteder og interesse for relikvier (fx stumper af Kristi kors).

Bibelens evangelium om nåden i Jesus Kristus blev imidlertid sjældent forkyndt, og derfor gik mennesker i uvished om deres forhold til Gud.

Martin Luther

Luther var barn af sin tid: Han tog spørgsmålet om Gud alvorligt, men han kendte kun Gud og Kristus som den strenge dommer. Som 21-årig lovede han i dødsangst under et uvejr den hellige Anna at blive munk, hvis han overlevede. At gå i kloster opfattedes som udtryk for den virkelig alvorlige kristentro, som den fulde overgivelse til Gud. Som munk blev Luther imidlertid sat til at læse teologi og undervise i bibeludlægning, og via Bibelen fandt han selv ind til sagens kerne: Nådens evangelium. Gennem Bibelen fandt han ud af, at mennesket ikke frelses af gerninger eller fromhedsøvelser, men alene af nåde ved tro.

Dette budskab var en stor befrielse for ham selv, og han gav sig straks til at prædike det for andre. Det var Luthers egen åndelige kamp og anfægtelse, der var udgangspunkt for reformationen. Han blev egentlig ikke drevet af noget ønske om at rydde op i de kirkelige forhold, men af sit eget ønske om "at finde en nådig Gud". Reformationen begyndte derfor indefra, ikke udefra. For Luther var det en åndelig kamp, ikke en kirkepolitisk eller

politisk strid. Luther var ikke selv nogen revolutionær type. For ham var nådens evangelium i centrum - og han var derfor villig til at beholde alle kirkelige skikke, blot de ikke direkte var *imod* Bibelen. Så længe evangeliet blev forkyndt, kunne man godt leve med de gamle skikke, ritualer og kirkeorganisationsformer. Politisk havde han heller ikke ambitioner. Så længe evangeliet måtte forkyndes, skulle man adlyde den siddende øvrighed. Blev evangeliet forbudt, skulle man forkynde det alligevel og være villig til at lide døden for det. At folk gjorde oprør mod en lovlige øvrighed kunne han ikke finde bibelsk belæg for.

Trods Luthers forsigtighed bredte der sig en evangelisk bevægelse, der kom til at splitte Vesteuropas kirkeliv og politik midt over. Tyskland blev delt i en nordlig del, der var evangelisk, og en sydlig del, der forblev romersk-katolsk. Det var en overraskelse for Luther selv, at hans virke fik så store politiske konsekvenser. Det hang sammen med, at de politiske forhold i Europa var i opbrud, fordi fyrster i bl.a. Tyskland og Danmark allerede stræbte efter uafhængighed af paven og kejseren - og kunne bruge Luthers teologi som et argument i deres sag. De nye nationale kirker, der opstod i Nordeuropa på denne tid, blev teologisk set præget af Luthers syn på Bibelen og evangeliet - men praktisk og politisk blev de præget af en stærk kongemagt over kirken. Det var

ikke menighederne, der reformerede Nordtyskland - det var fyrsterne. Luther havde sagt smukke ting om det almindelige præstedømme og menighedernes ret til at vurdere læren osv., men i praksis blev det ikke menighederne, der satte deres præg på kirkelivet efter den lutherske reformation. Det blev fagteologerne og kongerne! Derfor blev det på en gang en kongestyret dansk nationalkirke og en evangelisk-luthersk kirke, Danmark fik ved reformationen i 1536. Sådan er traditionen så fortsat siden, så vi i Danmark vel nok nu har verdens sidste rigtige statskirkeordning. Man kan ikke give Luther skylden for det. Han var oppe mod stærke kræfter i tiden, og selvom han havde villet, kunne han næppe have stoppet udviklingen i statskirkelig retning. Men han gjorde nu heller ikke meget for at forsøge at stoppe den.

Andre slags reformbevægelser

I betragtning af det kirkelige forfald i senmiddelalderen kan det ikke undre, at der allerede før Luther var andre fromme folk, der ville reformere kirken og forny dens indre liv. Der var forskellige måder at gøre dette på, og derfor blev den lutherske konservative reformationstype kun en blandt flere i Europa.

Den disciplinære reformtype: I Spanien ville kongehuset skabe disciplin i romerkirken og rydte op i den kirkelige slendrian. Med ret hård hånd blev gejstligheden holdt fast på deres opgave og en nidkær katolsk missionsvirksomhed blev sat i gang hjemme i Spanien og ude i verden, hvor spanierne havde magten (fx Latinamerika). I disse områder blev der ingen lutherske reformation. Dels blev alle tilløb i den retning undertrykt, dels ryddede romerkirken selv op i misbrug inden for kirkelivet i disse områder og førte det tilbage til middelalderlig katolicisme på godt og ondt. Man gik ikke tilbage til Bibelen, og da slet ikke til nådens evangelium - men snarere tilbage til middelalderlig teologi og gammelkirkelig disciplin.

Den humanistiske reformtype: Forud for Luther taler man om en bevægelse, der kaldes renæssancen eller humanismen. Det var en lærd bevægelse, der ville tilbage til kildeteksterne.

Man ville "genføde" (re-næssance) oldtiden med dens rige kulturliv og viden. Overført til kirken ville denne bevægelse tilbage til Bibelens egen tekst, og udrydde misbrug i kirken ved hjælp af Bibelen. Man ville bagom folkefromhedens vildskud til apostlenes autentiske kristendom. Luther lå på mange måder tæt på denne strømning, og var vel med sin rige sproglige viden om Bibelen en del af den, men alligevel var der forskelle mellem ham og de andre humanister. Renæssance-humanisterne havde en tilbøjelighed til at være mere interesseret i moral end i evangelium, og desuden rendyrkede de undertiden skriftprincippet, så alt hvad der ikke positivt var omtalt i Bibelen, var forbudt. Det var således fromme humanister, der i 1530 rev billederne ud af Vor Frue kirke i København, for hvor står der i Bibelen, at der skal være billeder i en kirke?

Fra humanismen går der en linje frem til den form for reformation, der var under ledelse af teologer som bl.a. Zwingli fra Schweiz.

Zwinglis teologi

I Zürich virkede på Luthers tid præsten Zwingli som reformator i humanismens ånd. Hvor Luther ville beholde alle skikke, der ikke var direkte imod Skriften, var Zwingli mere tilbøjelig til at fjerne alt, hvad der ikke positivt kunne begrundes ud fra Skriften. Det gjaldt f.eks. liturgien, hvor Luther lugede misbrug bort, mens Zwingli skabte en helt ny gudstjeneste uden messetøj, alter og liturgisk sang. Kirkens billeder skulle typisk nok også fjernes, for billederne repræsenterede noget menneskeligt. Den mest iøjnefaldende teologiske forskel i forhold til Luther lå i nadverforståelsen.

For Zwingli var nadveren et mindemåltid, ikke noget nådemiddel. Brød og vin var efter hans opfattelse kun symboler på Jesu legeme og blod. Enhver tale om Kristi virkelige nærvær (realpræsens) i nadveren afviste han altså og mente heller ikke, at nadveren meddeler guddommelige gaver. Derfor kunne Luther på ingen måde acceptere Zwingli eller arbejde sammen med ham – så hellere blive martyr!

I forhold til Luther var Zwingli langt mere direkte engageret i det politiske liv. Hvor Luthers hovedvægt lå på befrielsen fra Guds lovs anklage i samvittigheden, talte Zwingli snarere om menighe-

dens og dens medlemmers befrielse fra ydre, menneskelige bud. Zwingli døde i en ung alder som soldat i en borgerkrig mellem protestanter og gammelkatolske.

Calvin i Geneve

Calvin (1509-1564) var franskmænd og oplevede en pludselig omvendelse til evangelisk tro ca. 1533, altså på en tid hvor reformatoriske skrifter forelå i stort tal, og hvor reformationen allerede havde sejret i Tyskland og Schweiz. Ikke desto mindre kom Calvin til at sætte afgørende præg på reformationens anden generation. Det gjaldt først og fremmest i de fransktalende lande, men også langt uden for disse kom nye evangeliske kirker til at bære tydelige mærker af Calvins tanker om teologi og kirkeorganisation.

Calvins kirkesyn må - som hele hans teologi - forstås som en kritisk stillingtagen til reformationens hidtidige udvikling. Han var fortrolig med udviklingen i Tyskland og Schweiz, og erkendte sin store gæld til evangeliske kristne i disse lande. Dog var han også en selvstændig person, der på basis af Bibelen og kirkefædrene søgte at undgå de skævheder, som den evangeliske bevægelse efter hans opfattelse led under disse steder. Forskellen til Luther kom frem i den større vægt, Calvin lagde på den synlige kirkes forhold. Kirken opfattedes som en organisme, som Guds redskab til at fremme sand tro og sandt liv blandt mennesker. Den opgave kunne kirken ikke løse, hvis den selv var præget af interne splittelser eller af enkeltmedlemmers åbenbare afvigelse fra den sande lære. Derfor blev kirketugten et vigtigt anliggende for Calvin. Misforhold i kirken måtte holdes nede, idet de vanærede Gud og forvirrede andre mennesker, og fordi selve kirketugten var redskabet til at føre vedkommende tilbage til lydigheden mod Kristus som Herren. Kirkens selvstændighed i forhold til staten var et vigtigt anliggende for Calvin. Han insisterede derfor på, at kirketugten måtte foretages af kirken selv og ikke - som i Tyskland - overlades til fyrsterne som verdslig øvrighed. Derfor opererede Calvin med et specielt kirkeligt embede til at varetage kirketugten. Foruden præster (til prædiken og sakramentforvaltning), doktorer (til højere undervisning i den sande lære), og diakoner (til at varetage kirkens omsorgstjeneste) tænkte han sig,

at der skulle være ældste til at varetage kirketugten. Embedet som "ældste" varetoges af lægfolk, der - sammen med præsterne - skulle sørge for den indre tugt i menigheden. Denne forsamling (konsistoriet) havde ansvaret for medlemmernes sjælelige vel, mens diakonerne havde det for deres legemlige vel. Ved en sådan embedsstruktur forestillede Calvin sig at kirkens selvstændighed overfor øvrigheden kunne hævdes, således at man undgik den form for statskirkelighed, der udvikledes i de lutherske lande.

Ud fra denne tankegang organiserede han kirkelivet i Geneve – og det kom til at præge lande som Holland, Skotland og til dels England. Tankerne bag menighedslivet i hans lille schweiziske by overførtes til andre lande, hvor der opstod menigheder, der ligeledes opfattede sig som "reformerede efter Guds Ord". Med tiden fik navnet "reformerte".

Calvins teologi

Den tidlige påvirkning fra Luthers skrifter, den fælles dybe fortrolighed med Skriften og det fælles kendskab til kirkefædrene, betød at Calvin og Luther i væsentlige træk stemmer overens. Munken Luther var den ildfulde inspirator, der skrev kampskrifter, hvis indhold juristen Calvin en generation senere kunne samle i en klar og systematisk form. På nogle punkter gik Calvin dog selvstændige veje.

Han talte om en "dobbelt prædestination": Luther havde hævdet Guds nådige forudbestemmelse som den egentlige årsag til de enkelte troendes frelse. Hermed var "nåden alene" sikret: Frelsen var virkelig Guds ære – ikke menneskets egen. I samme baner tænkte også Calvin, der dog heraf drog en vidtgående konsekvens: Når Gud fra evighed har bestemt nogle mennesker til frelse, må han have bestemt andre til fortabelse. Tankemæssigt ville Luthers forkyndelse ende i den samme konsekvens, men det var en karakteristisk forskel på de to reformatorer, at Luther netop lod det bibelske paradoks blive stående: at frelsen helt og holdent skyldes Guds nåde, mens fortabelsen derimod altid er menneskets egen skyld. Frafaldet var for Luther da også altid en truende mulighed for de troende. Calvins logik tvang ham til at sige, at de, der var forudbestemt til frelse ikke

kunne falde fra troen.

Med hensyn til nadveren var der også forskelle, for Calvin sluttede sig hverken til Luthers eller Zwinglis lære. Nadveren ikke blot illustrerer en åndelig sandhed, men den rækker også denne sandhed til den troende: Nadvergæsten modtager virkelig, som indstiftelsesordene lyder, Kristi legeme og blod, får fællesskab med Kristus og bliver eet med ham. Det var noget ganske andet end Zwingli. Der var for Calvin virkelig tale om Kristi nærvær ved nadveren – men dog kun på åndelig vis. For Calvin var heller ikke på linje med Luther. Kristi nærvær i nadveren var for Calvin ikke knyttet til elementerne. Kristi legeme befandt sig siden himmelfarten i Himmelen, og derfor var der i nadveren tale om Kristi åndelige nærvær for troen, formidlet ved Helligånden. Kristus var ikke nærværende i selve brødet og vinen, der fortsat blot var brød og vin.

De reformerte kirker

Med basis i Calvins tanker ville man i de reformerte kirker bygge direkte på Bibelen også i spørgsmål om liturgi og kirkeskikke, og man ønskede også at organisere kirkelivet som folkekirker, der var uafhængige af staten. Luther ærede man som den, der havde genopdaget nådens evangelium, men med hensyn til nadverlære og menighedsopbygning og forkyndelse af forudbestemmelsen gik man andre veje. De reformerte kirker blev meget orienterede mod læsning af Bibelen og mod et alvorligt kristenliv. De var også tit bedre til at engagere menighederne i kirkelivet, end man var i den lutherske tradition.

Det hører dog også med til billedet, at mange kirker i den engelsk-amerikanske verden, som man i dag nogle gange kalder "reformerte", står for en ganske anden og tyndere teologi end Calvin havde forestillet sig!

Kurt E. Larsen, f. 1955.

Cand.theol. 1981. Lektor i Kirkehistorie ved Menighedsfakultetet i Århus.

Reformert og luthersk

Overordnede tendenser og aktuelle udfordringer

Artiklen er et uddrag af et arbejdspapir, der oprindeligt blev udarbejdet med henblik på fremlæggelse og drøftelse i Evangelisk Luthersk Missionsforening landsstyrelse. Den første halvdel af papiret, som her er udeladt, gennemgik det reformerte syn på en række vigtige lærespørgsmål. Denne del kan erhverves ved henvendelse til redaktionen.

Indledningsvis skal det slås fast, at Calvin, de reformertes lærefader, på mange måder fulgte Luther og stod i gæld til hans skrifter. Man kan så let tænke, at man enten må følge Calvin eller Luther. Luther reformerede kirken og Calvin fulgte efter, men gav så reformationen en drejning i en anden retning specielt i den fransk- og engelsktalende verden.

Jeg vil her pege på nogle overordnede tendenser i den reformerte og lutherske lære.

Guds suveræne majestæt.

Centralt i den reformerte lære står Guds suveræne majestæt og ære, hvilket præger både forkyndelsen og salmedigtningen. Guds ære! Mennesket er skabt til at tjene Guds ære. Hvor lutherdommen i højere grad tager sit udgangspunkt i menneskets frelse, og det centrale derfor er forsoning og retfærdiggørelse, så er det centrale motiv hos de reformerte, at mennesket er skabt

til at tjene Guds ære. For de reformerte er Gud majestæten, den ophøjede, men for de lutherske er Gud snarere Faderen, den hellige, som nådigt kom til os gennem sin Søn, Jesus Kristus.

De reformerte siger: Guds ære.

De lutherske siger: Guds nåde.

Heldigvis skal vi ikke vælge mellem Guds ære og Guds nåde. Men der ligger alligevel noget og gemmer sig bag sådanne udtryk og tendenser.

Nøglen til Gud: Åbenbaringen eller evangeliet?

Formelt anerkendte Calvin den lutherske lære om retfærdiggørelsen ved tro. Det var kirkens hovedlære. Men denne anerkendelse kom ikke til at præge Calvins teologi i dybden. Senere reformerte teologer og bøger tager ikke afstand fra retfærdiggørelsen ved tro. Men det hævdes, at det er en indsnævring af Ordet, når retfærdiggørelsen af tro gøres til selve nøglen ind i Ordet. Både Calvin og Luther fremhævede Bibelen som Guds autoritative ord. Men hvordan skal dette ord forstås? Nøglen ind til Ordet blev for Luther evangeliet. Evangeliet var det ord, som åbnede Bibelen for ham, så han pludselig så den i et helt nyt lys. Vejen ind til dette evangelium var hans skelnen imellem lov og evangelium. Lov og evangelium var nøglen til Guds ord. Calvin tilsluttede sig formelt

set. Men for ham blev det, at Gud har åbenbaret sig gennem sit ord, det afgørende. Her i Ordet lærer man Gud at kende. Mennesket kan ikke selv finde eller kende Gud, men i Ordet lærer man Guds vilje at kende. Så nu handler det bare om at lære Guds vilje at kende gennem Ordet.

Denne forskel smitter af på mangt og meget: I dag ser man, at oplysningen om Guds vilje tillægges stor betydning i reformert teologi. Hvis man bare er blevet oplyst, så gør man det også. I mødet med de forudbestemte vil Guds ord altid bevirke det nye liv. Den lutherske lære og understregning af syndens magt og fordærv og viljens bundethed skinner ikke klart igennem. De reformerte har således et meget optimistisk syn på, hvad der sker med dem, som er udvalgt til frelse, hvis man bare fortæller, forkynder og oplyser, hvem Gud er, og hvad hans vilje går ud på. Ud fra denne tankegang så skal folk nok følge Guds vilje, hvis vi bare kan få folk i tale. Det at få folk i tale er det afgørende. Så skal man gøre det så spændende, så de naturligt følger det, der forkyndes om. Ved at gøre det godt æres Gud. Ved at gøre det endnu bedre, æres Gud endnu mere.

I den lutherske lære siges det, at vi som mennesker er bundet af vores egen synd. Kun ved evangeliet kan et menneske føres fra mørkets rige over i lysets rige. Men selv som et genfødt menneske er man underlagt syndens magt. Jeg kender Guds vilje, og alligevel fulgte jeg synden. Som genfødt er jeg 100 % retfærdig, men stadig 100 % synder. Derfor er jeg livet igennem henvist til at trygle og tigge Gud om nåde. Evangeliet er for lutheranerne nøglen til ordet og til kristenlivet, som åbenbaringen er det for de reformerte.

Mine afgørende indvendinger mod den reformerte teologi er:

- at den har for ringe forståelse for menneskets bundethed i synd gennem hele livet. Dermed står evangeliet ikke så klart mere, og Guds lam mister sin ære og betydning.

- at Gud æres som den ophøjede uafhængigt af korset. I den lutherske teologi læres, at man ikke kan lære Gud at kende uden om korset. Korset er vejen til at forstå Gud. Uden korset forstår man ikke Gud.

- at troen bliver til lydighed mod den ophøjede majestæt, hvor man fra luthersk hold snarere forkynder tro som tillid til Gud Fader.

I den reformerte teologi hører vi meget om Gud som den ophøjede majestæt. I den lutherske teologi hører vi meget om, hvordan Gud kom til os mennesker. I korset åbenbarer Gud, hvem han er. Det er sandt, at Gud både er den ophøjede i Himmelen og den som bøjede sig ned til os. Derfor synger vi både om Guds ære (at han troner i Himmelen) og om Guds nåde (at han kom til vor jord). Men begge dele skal holdes sammen og gensidigt forklare hinanden, og dermed forklare hvem Gud er. Denne sammenholdende forkyndelse savner jeg fra reformerte kirker.

Helliggørelse

Mange kirker lærer retfærdiggørelse ved tro, og når man lytter til prædikener og læser andre kirkers bøger, fornemmer man, at det er en lære, som mange har fanget. Men når næste spørgsmål dukker op: Hvordan bliver jeg helliggjort og bevaret?, da skilles vejene ofte. Jeg vil udtrykke det sådan, at det er i helliggørelsen, det vises, om man har forstået retfærdiggørelsen. Vil man undersøge, hvad en kirke lærer, er det ofte en fordel at undersøge, hvad der læres og forkyndes om helliggørelsen. Her samles de teologiske tråde i et brændpunkt.

Hvordan skal jeg leve? hvordan vokser jeg i troen? Hvordan bliver jeg bevaret som kristen? Svaret på disse spørgsmål afslører, hvad man dybest set tror på.

I de reformerte kirker tales der ofte om, hvad jeg skal gøre som kristen. Men sjældent tales i denne sammenhæng om, hvordan jeg får kraft til at gøre det. (How to do it – bøgerne stammer ofte fra reformert hold). Vi er kaldet til at ære Gud med vores liv. Gennem Ordet får vi så at vide, hvordan vi bedst gør det. Her er det ikke så meget nåden, som opdrager os, men snarere loven som oplyser og vejleder os.

Hvad gør jeg, når jeg ikke kan få bugt med synden i mit liv? Fra reformert hold vil der lægges vægt på, hvordan den kristne nu træder i aktion. Fra luthersk hold vil der snarere lægges vægt på, hvordan Kristus træder i aktion. Jfr. bogtitlen "Sanctification: Christ in action". Gennem Ordet og sakramenterne kommer Kristus til os med sin tilgivelse. Han løfter os op. Han sætter vor fod på klippen. Klippen er, at Kristus både er vores retfærdighed og helliggørelse (1 Kor 1.30). Det specielle ved den lutherske lære

er, at Kristus følger synderen "helt til dørs" med sin nåde. På intet tidspunkt er vi overladt til os selv og vore egne præstationer.

Nåden frelser os. Nåden opdrager os.

Meget mere kunne og burde siges om dette. F.eks. en drøftelse af anklagen mod den lutherske lære, at den fører til inaktivitet og i det hele taget fremmer en passiv kristen livsstil. Her tror jeg, vi må medgive, at mange i de lutherske kirker synder på nåden og er ligeglade med den kristne livsførelse. Det er vigtigt at være tydelig i talen om lov og evangelium, men vi skal også være tydelige i formaningen. Denne formaningsstale har nok ikke altid lydt klart og tydeligt iblandt os lutheranere. Når man skal vurdere en lære og forkyndelse, så er det afgørende om læren er sand eller ej. En lære kan ikke bedømmes på, om den misbruges eller er blevet misbrugt. Derfor må vi hele tiden vende tilbage til spørgsmålet: Hvad lærer Guds ord om helliggørelsen?

Et andet aspekt, som her med fordel kunne inddrages, er den lutherske forståelse af korsteologien og den skjulte Gud. At Gud er en Gud, som skjuler sig (Es 45,15-17), for at frelse os ved ordet om korset, har Luther på en særlig måde set og lagt ord til. Men emnet er for stort til at behandle i denne artikel.

I læren om helliggørelse tror jeg, at vi som lutheranere har den bedste gave vi kan give kristenheden. Selv i helliggørelsen er der dybest set hvile og ro. Jeg har ikke bare noget eller meget i Jesus, men jeg har ALT i Jesus.

De reformertes efterfølgere: arminianerne

I det foregående har vi hovedsagelig set på den klassiske calvinisme i forhold til lutherdom. Men uden at gå i detaljer bør det nævnes, at vi i Danmark i dag nok mest hører om kirker, som er præget af arminianismen. (Om arminianismen: Se artiklen: De andre evangeliske kirker og den evangelikale bevægelse, red.)

Selvom arminianismen blev fordømt i 1600-tallet, fik den i de følgende århundreder stadig større betydning i de reformerte kirker og i de nærtstående kirkesamfund. John Wesley og den wesleyanske metodisme f.eks. gjorde arminianismen til et hovedpunkt deres kristendomsforståelse. Ifølge Einar Molland (s. 304 i *Kristne kirker og trossamfund*, Gads Forlag, 1976) var de første baptister i England i 1600 tallet arminianere i opfat-

telsen af nåden, men der opstod tidligt en splittelse i bevægelsen omkring nådevalget. Den anden gruppe var erklærede calvinister.

Pinsevenner, baptister og metodister og lignende andre kirker er arminianske. Flere reformerte kirker har også med tiden neddæmpet læren om den dobbelte prædestination og er blevet præget i arminiansk retning. Mennesket er ikke på forhånd bestemt til frelse, men menneskets eget valg og beslutning i omvendelsen tillægges stor betydning. Her betones Guds universelle nåde, og troen betragtes som en menneskelig præstation. Det enkelte menneske afgør, om man vil omvende sig. Bag denne holdning skjuler der sig en svag teologisk forståelse for, at mennesket i bund og grund er en synder. Om arvesyndslæren ikke direkte fornægtes, så står den så svagt betonet, at den i praksis ikke tillægges stor betydning. Tværtimod siges, at man skal beslutte at omvende sig.

Fra disse kirker er syndsforståelsen svag, og viljen tillægges stor betydning i omvendelsen.

I de klassiske calvinske reformerte kirker er der en større forståelse for menneskets fald i synd. Her tillægges viljen ikke stor betydning i omvendelsen. Det skyldes på en særlig måde, at Gud på forhånd har besluttet, hvem der skal tro og ikke tro. Her forkyndes Guds valg.

Konklusion

Når det gælder påvirkning fra den reformerte kirke, så tror jeg, at vi på en særlig måde skal være opmærksomme på følgende områder:

Sangtraditionen hvor Gud æres løsrevet fra forkyndelsen af korset. Rom 16,25-27 underbygger, at Gud æres ved Jesus Kristus, ikke uafhængigt af ham.

Menighedsforståelsen. De reformerte har en detaljeret lære om, hvordan menigheden skal være og opbygges. Det hører med til deres lære og bekendelse. Som lutheranere mener vi ikke, at der bare er en måde at organisere sig på.

Kvalitetskrav. Guds ære er målet med vores liv ifølge den reformerte lære. Vore møder, menigheder og hele vores liv tjener til at Gud æres. Dette kan gøres bedre og bedre. Dybest set er

der ingen grænser for, hvor godt jeg kan og skal gøre det. På den måde kan der komme et lovisk aspekt ind over kristenlivet: *Bedre og mere*. Her ligger den største fare for os efter min mening. For det er sandt, at vi skal stræbe efter hellighed, gøre det bedre osv., men det skal og kan kun ske, hvis vi hele tiden vender tilbage til hvilen i Jesus. Han er synderes ven. Han er Herre også i den ufuldkomne kirke her på jorden. Faren ved kvalitetskravet er, at vi går mere op i, hvad vi gør til Guds ære, end hvad Gud gør, og hvem han er.

Ofte hævdes det, at den reformerte kirke har en stærk appel til viljen i omvendelsen og efterfølgelsen. Det tror jeg ikke er en fair bedømmelse. Denne påvirkning kommer snarere fra de kirker, som er præget af arminianismen. Her har man klart reageret imod den lære, at et menneske på forhånd er udvalgt af Gud til frelse eller fortabelse. I stedet forkyndes og læres, at det er op til den enkelte at afgøre sig for Jesus. Her appelleres til vores viljes afgørelse. Når denne forkyndelse går hånd i hånd med en svag forståelse af syndens magt, så lægges der her meget stor vægt på menneskets afgørelse. Her aflægges der ofte vidnesbyrd ud fra tankegangen: "Da jeg gav Jesus mit hjerte" eller "Da gav jeg mit liv til Jesus". Afgørelsen får en ualmindelig stor plads i disse kirkers liv og lære. Sat lidt på spidsen, men med en klar pointe, så er fokus på mig og min afgørelse og ikke så meget på Jesu død på korset.

Mod denne lære skal vi stædigt holde fast ved den bibelske lære om vores egen fortabthed. Som mennesker er vi ikke bare svage, men døde i vores synder. Da synden gennemsyrrer vores liv er vi helt og fuldt afhængige af, at Jesus frelser os og fører os helt hjem til sig.

Lærebevidsthed

Jeg tror, vi skal opfordre hinanden til lærebevidsthed. Vore lutherske missionsforeninger har altid været optaget af læren. Nogle siger anklagende, at vi til tider har været mere optaget af læren end af livet. Det kan godt være, at det er sandt. Men svaret på det er ikke, at vi nu skal være mere optaget af livet på bekostning af læren. Vejen mellem afvejene hedder: læren og livet. Vi bliver nødt til at se i øjnene, at bevidstheden om læren, også hos os i

missionsforeningerne, er stærkt aftagende og har været det i de sidste 20 år.

I de senere år er der flere, der er stået frem og råbt på fornyelse. Dansk Oase, den karismatiske fornyelse og lignende bevægelser og kirker har slået meget netop på fornyelsen. Det er i den forbindelse bemærkelsesværdigt, at disse bevægelser har en meget svag betoning af læren. Ikke mindst sakramenterne lever her en kummerlig tilværelse.

For os i de gamle vækkelsesbevægelser må det give anledning til besindelse. Hvad gør vi for at fastholde læren og livet? Trenden i dag er det sidste nye, det opsigtsvækkende, det synlige, vores egen stil osv. Men Guds ord fremholder andre ting som værende det gode: F.eks. at holde fast ved, bevare, blive ved, trofasthed osv. (Åb 3,11 og 2 Tim 3,14). Hvordan når vi vores egen generation med den sunde lære?

Sådan som situationen er i dag, længes mange efter at erfare Guds nærvær og synlige handlinger, men de føler ikke, at de har behov for benådning. Det er ind i den situation, at vi skal formidle Guds ord og lægge røst til den rette og sunde lære. Vi skal ikke skamme os, for vi ved, hvem vi tror på. Vi skal åbent forkynde evangeliet og lægge vægt på læren om Guds frelse. Og når vi så skal vurdere forkyndelsen og sangene, så skal vi ikke være bange for at synge lovsange til Guds ære, og ophøje Kong Jesus osv. Men hvis det udelukkende bliver sådanne sange eller vægten og mængden af dem er stor, så skal vi advare og formane med mildhed og kærlighed.

At være lutherske er ikke noget, vi skal være ud over det at være kristne. Men vi er lutherske, netop fordi vi er overbevist om, at denne lære er en ret udlægning af Guds ord. Her er der hvile. Her hører jeg om klippen, som følger med og giver levende vand. Vi skal ikke bare være lutherske, men være lutherske med glæde.

Per Munch f. 1955

Cand.theol. 1984

Tidl. ansat som forkynder i Evangelisk Luthersk Missionsforening

Sognepræst i Nyker, Bornholm 2003

De andre evangeliske kirker og den evangelikale bevægelse

Der er evangeliske kristne uden for den lutherske kirke. Det minder vi regelmæssigt hinanden om. Men det evangeliske kirkelandskab er ikke så helt enkelt at få overblik over. Det bliver særlig svært, når vi bevæger os ud over Danmarks grænser, til f.eks. England og USA. Her opdager vi, at nogle af de ord, vi bruger om de andre evangeliske kirker i vort eget land, ikke er dækkende.

Ord der ikke dækker

Vi omtaler ind imellem de andre evangeliske kirker under ét som *'frikirkerne'*. Det giver en vis mening i dansk sammenhæng med en stor luthersk folkekirke. Men i England, er det anglikanerne, der er folkekirken, mens de lutherske troende er frikirker. Og i USA er alle kirker frikirker i den forstand, at ingen af dem er folkekirker.

Tilsvarende har vi en tradition i Danmark for under ét at omtale alle de evangeliske kristne uden for den lutherske kirke som *'de reformerte'*. Under denne fællesbetegnelse inddrages så både metodister, baptister, pinsefolk m.fl. Ofte får man det indtryk, at *'de reformerte'* repræsenterer en kristendomstype med et overfladisk syn på syndens fordærv, med en optimistisk tro på menneskets evne til selv at beslutte sig til at tro og med følelsesprægede møde- og gudstjenesteformer. Når vi kommer uden for

Danmark, bliver det imidlertid klart, at de egentlige reformerte ligger milevidt fra den her beskrevne kristendomstype.

'De reformerte' er et ganske bestemt evangelisk kirkesamfund med et nok så radikalt syn på menneskets syndefordærv, på omvendelsen som Guds værk alene og på den bibeludlæggende forkyndelse som det helt centrale ved menighedens sammenkomster. I disse spørgsmål står de klassisk reformerte og vi lutheranere faktisk side om side med en fælles front mod mange af de andre evangeliske kirker. Der er mange områder, hvor de klassisk reformerte og vi lutheranere lærer forskelligt. Men det er alligevel værd at bemærke, at de klassisk reformerte formentlig er den ikke-lutherske kirke, der står os nærmest. Vi deler mange af de centrale reformatoriske hovedsandheder.

Når vi i dansk sammenhæng kan blive ved med at anvende begrebet *'de reformerte'* så omfattende og dermed misvisende, hænger det formentlig sammen med, at der i virkeligheden findes meget få egentlige reformerte i vores land. Ingen af de større evangeliske frikirker i Danmark er således reformerte. Følgelig vil det være meget afklarende, hvis vi kan bevæge os væk fra at omtale dem som *'reformerte'*. De danske evangeliske frikirker er generelt præget af en helt anden teologi, der samlet betegnes *'arminianisme'*. Hvad dette ord dækker, skal uddybes nedenfor.

Men først skal vi se på endnu en årsag til forvirring.

Liberal teologi i alle kirkesamfund

Det er ikke kun de sproglige benævnelser, der kan give anledning til forvirring, når vi bevæger os uden for Danmarks grænser. Det kan også overraske, at en del af de kirkesamfund, som i Danmark er kendt for at bekende troen på Bibelen som Guds ord og for at arbejde målrettet på at kalde mennesker til omvendelse, i en anden sammenhæng kan være præget af markant bibelkritik og overfladisk almenreligiositet. Dette forhold hænger sammen med, at den liberale teologi, der har præget vores danske folkekirke så stærkt i flere generationer, i andre lande har øvet en tilsvarende påvirkning ind i de andre evangeliske kirkesamfund. I disse kirker er der så sket en deling mellem 'konservative' og 'liberale', ganske som vi kender det i den danske folkekirke. Lige så stor forskel, der kan være på to 'lutherske' præster i Danmark, lige så stor forskel kan der være på to 'baptistiske' eller 'metodistiske' præster i England eller USA. Det samme gælder i øvrigt for de reformerte. Der findes i dag mange liberale 'reformerte', mens de klassisk reformerte holder fast ved troen på Bibelen som Guds ord og ved de andre reformatoriske hovedsandheder.

Fællesskab på tværs mellem 'evangelikale'

Den her omtalte indre tvedeling af de evangeliske kirkesamfund er foregået som en langsom proces igennem mere end hundrede år. Allerede sidst i det 19. århundrede kom det til at stå klart for mange konservative kristne, at de havde mere til fælles med de gammeldags troende i andre evangeliske kirkesamfund end med de liberale i deres eget kirkesamfund. Her drejede det sig om mere end bare holdningsfællesskab. Når liberale teologer og kirkemedlemmer vedholdende benægtede centrale tros-sandheder som jomfrufødslen, opstandelsen, Jesu genkomst og fortabelsen, så kunne de ganske enkelt ikke anerkendes som kristne. Det kristne fællesskab var opløst og brudt inden for de enkelte kirker.

På denne mørke baggrund opstod tanken om at knytte kontakter på tværs af de evangeliske kirkesamfund mellem dem, som fortsat ville bekende Bibelen som Guds ord og ville forkynde

dens centrale evangeliske frelsessandheder til omvendelse og tro. Ved at stå i kontakt med hinanden og lejlighedsvis komme sammen, kunne man indbyrdes støtte hinanden i kampen mod den trosnedbrydende liberale teologi og for den frelsende bibelske sandheds udbredelse. Dette var den bærende vision bag det, som med tiden fik navnet 'den evangelikale bevægelse'. De, som sluttede sig til bevægelsen, fik naturligt nok navnet 'evangelikale'.

Når de danske lutherske missionsforeninger fra tid til anden har knyttet kontakt til og f.eks. har oversat bøger af folk fra andre evangeliske kirkesamfund, har det været folk, der kunne betegnes som 'evangelikale'. Dette er sket i stigende grad i tiden efter 2. verdenskrig. Problemet er, at det i den samme periode gradvist er blevet mere utydeligt, hvad det egentlig vil sige at være 'evangelikal'. I de sidste årtier er betegnelsen 'evangelikal' således blevet anvendt om en stadigt bredere gruppe kristne og er i takt hermed blevet stadigt mere uklar og rummelig i sit indhold. En stor del af den evangelikale bevægelse har i dag mistet sin forankring i bibelsk og reformatorisk teologi og har i stedet har udviklet en overfladisk og almenreligiøs kristendom. Der er sket et skred fra korsteologi til herlighedsteologi, fra Gud-centrering til menneske-centrering. Forkyndelsen har flyttet fokus fra synd og nåde, til det, som mennesker selv føler og oplever som relevant her og nu. De ydre møde- og gudstjenestereformer tilrettelægges i tiltagende grad med henblik på at lade alle fremmødte føle sig godt tilpas fremfor med sigte på at skabe lydørhed over for Guds ord. I væsentlige lærespørgsmål som tjenestedelingen, Bibelens troværdighed, den evige fortabelse og hedningernes behov for evangeliet er enigheden opløst blandt evangelikale teologer.

Skal vi forstå, hvad der er sket med den evangelikale bevægelse og dermed få bedre forudsætninger for at forholde os til de mange forskellige påvirkninger, som møder os fra denne kant i vor tid, vil det være hensigtsmæssigt at gå mere i dybden med bevægelsens historie.

De første 'evangelikale' på reformationstiden

Da reformationen brød frem, omtaltes alle den nye bevægelses tilhængere under ét som 'de evangeliske', på engelsk: 'the evan-

gelicals'. Denne betegnelse kom til at omfatte både de lutherske og de reformerte kristne. Disse to grupper var uenige om adskiligt, men de var enige om, at 'Skriften alene' er Guds sande og ufejlbarlige ord, og om, at mennesket frelses ved 'Troen alene' på grundlag af Kristi gerning og ved Guds suveræne udvælgelse og genfødsel.

Grundlæggende for de evangelikales syn på frelsen var deres syn på mennesket som helt igennem fordævet af synden og bundet af Satans magt. Det har ingen fri vilje og er ude af stand til at medvirke til sin egen frelse.

FRELSEN ER GUDS VÆRK ALENE GENNEM ORDET OG VED ÅNDEN. GUD SKABER TROEN, NÅR OG HVOR HAN VIL DET.

Ved troen gøres mennesket retfærdigt over for Gud i Kristus. Den frelsende retfærdighed er en tilregnet, en 'fremmed' retfærdighed. Efter genfødselen vedbliver mennesket at være en fordævet synder i sig selv, men den troende er 'samtidig retfærdig og synder' på grund af Kristi tilregnede retfærdighed.

Dette var ifølge de første evangelikale selve det kristne evangelium. De havde en meget stærk bevidsthed om, at mennesket har ét grundlæggende problem: Guds vrede og dom. På denne baggrund blev det også klart, at det kristne evangelium er et godt budskab om fred med Gud ved tro på Jesus alene. Det var dette evangelium, kirken stod eller faldt med, og det var dette evangelium, den måtte prædike til tro.

Arminianismen

I begyndelsen af det 17. århundrede splittedes den reformerte verden i to dele: en 'klassisk calvinisme' og i en retning præget af Jacob Arminius (1560-1609). Den nye 'arminianisme' var præget af en svag syndsforståelse og en tilsvarende stor tillid til det naturlige menneskes egne evner i gudsforholdet. I den arminianske kirkeretning udviklede man en overbevisning om, at mennesket selv kan vælge at tro, og at mennesket må lade troen følge af gode gerninger for at blive frelst. Frelsen bliver dermed et sam-

arbejde mellem Gud og menneske. Målet for kirkens missionsarbejde bliver at overbevise mennesker om, at de må beslutte sig til at tro og leve helligt.

I det 17. århundrede blev arminianismen fordømt af både de klassisk reformerte og de lutherske teologer. Kirkehistorikeren Michael Horton skriver herom: "Alle evangelikale betragtede arminianismen som en afvigende vranglære i forhold til den kristne tro. Man kunne ganske enkelt ikke benægte det totale syndefordærv, Guds udvælgelse til frelse, retfærdiggørelse af tro alene ved Kristus alene, og så fortsat kalde sig evangelikal." (Horton, 1992)

Fra det 18. århundrede skete der imidlertid en gradvis ændring i manges holdning til arminianismen. Den væsentligste årsag hertil var, at vækkelsesprædikanten John Wesley (1703-1791) antog den arminianske lære og fremstillede troen som et menneskeligt valg og frelsen som beroende på menneskets lydighed 'øjeblik for øjeblik'. Wesley blev redskab for den største vækkelse i Englands historie, og fra denne metodistiske vækkelse udbredte den arminianske tænkning sig gradvist ind i mange andre protestantiske sammenhænge også i de klassisk reformerte og lutherske kirker.

I det 19. århundrede blev vækkelsesprædikanten Charles Finney (1792-1875) en stærk fortaler for den arminianske teologi i USA. Han var den mest fremtrædende prædikant i sin levetid og blev banebrydende for en overfladisk teologi, en følelsesbetonet kristendom og en pragmatisk tænkning om at satse på det, der virker. Han satsede målrettet på stærkt følelsesappellerende møde- og prædikenformer, der kunne trække mennesker til og få dem til at vælge at omvende sig. Finney benægtede direkte, at frelse og vækkelse beror på Guds valg om at gribe ind og gøre sin genfødselende gerning gennem ordet. Der er intet overnaturligt ved en genfødsel eller en vækkelse. Begge dele kommer med nødvendighed, hvis man anvender de rette metoder.

Finney opnåede store resultater og blev redskab for omfattende vækkelser med et meget stort antal ydre omvendelser. Hans optimistiske tro og satsning på det, som virkede nyttigt og effektivt på kort sigt, forplantede sig til de vakte. De lærte at orientere sig ud fra deres egne fornemmelser for og tanker om,

hvad der virkede godt, indlysende og rigtigt, snarere end ud fra Skriften. Derfor stod de værgeløse, da liberalteologien sidst i det 19. århundrede kom med gode argumenter for en sympatisk og human bibelkritisk kristendom. Der gik kun en generation eller to, så var størstedelen af de kirker, Finneys vækkelser havde skabt, revet med af den nye teologi.

Den klassiske evangelikalisme i det 20. århundrede

Ved begyndelsen af det 20. århundrede havde liberalteologiens bibelkritik vundet omfattende udbredelse i den engelsktalende verden. De gammeldags troende reagerede på forskellig vis, men frem mod 2. verdenskrig så man gradvist klarere konturerne af en 'evangelikal bevægelse' på tværs af de evangeliske kirkesamfund. Den var ikke fuldt ud teologisk homogen, men dens mest fremtrædende ledere var generelt stærkt forankrede i reformatorisk teologi. Adskillige af dem var solide 'klassisk reformerte' eller lutherske teologer.

En af de organisationer, der mest entydigt kom til at repræsentere den evangelikale bevægelse efter 2. verdenskrig var det internationale kristne studenterarbejde International Fellowship of Evangelical Students. Blandt dem som fik ledende roller i dette studenterarbejde var blandt andre Carl Fredrik Wisløff, Oliver Barclay og Francis Schaeffer. Mest betydningsfuld af alle var imidlertid Martyn Lloyd-Jones, der var den vigtigste kraft bag og teologiske formgiver af det nye studenterarbejde.

Hvad kendetegnede denne evangelikalisme? I 1971 besvarede Lloyd-Jones over tre foredrag spørgsmålet: Hvad er en evangelikal? Som det første punkt fremhæver han her, at en evangelikal er en, der kæmper for evangeliets bevarelse.

DEN BIBELSKE TRO PÅ OG FORSTÅELSE AF EVANGELIET MÅ TILKÆMPES PÅ NY I HVER GENERATION.

"Kirkens historie gennem århundrederne viser meget tydeligt, at der ikke er noget statisk ved kirken. Der er altid en forandringsproces i gang og en udvikling, og desværre, som det også gælder for naturen, udviklingen går generelt mod opløsning."

(Lloyd-Jones s.301) Opløsningen kommer aldrig pludseligt, men langsomt og ubemærket. Derfor er det så afgørende at være opmærksom på det sande evangeliums bevarelse. For troens og i sidste ende for evangelisationens skyld. "Det er dette, der er vores mål. Vi søger ikke bare at være polemiske. Som jeg sagde vores mål er praktisk. Vi er optaget af mænds og kvinders sjæle. Vi er her for at sprede det gode budskab om frelse og vinde mennesker ud af mørket ind i lyset. Det er derfor, vi må være så opmærksomme på sandheden og altid kæmpe for den." (318)

Få har som Lloyd-Jones kaldet og tilskyndet til mission, og få organisationer har bidraget så meget til bibelsk evangelisation i det 20. århundrede som IFES, der har dansk KFS som datterbevægelse. Fokus har imidlertid ikke været på tal og ydre vækst, men på bevarelsen og udbredelsen af det sande evangelium i tillid til Guds frelsende kraft. Med Lloyd-Jones' egne ord: "Jeg er ikke interesseret i tal, men i sandheden og i den levende Gud."

Oliver Barclay, der har været en ledende figur i det engelske studenterarbejde i hele efterkrigstiden, fremhæver fem ting som karakteristiske for det, han kalder 'klassisk evangelikalisme': principiel og praktisk respekt for Bibelens autoritet, koncentration om forsoningen og retfærdiggørelsen af tro alene, tro på nødvendigheden af genfødsel ind i Guds rige ved Helligåndens gerning, aktivt engagement i arbejdet for evangeliets udbredelse, betoning af det personlige forhold til Jesus som centralt for et sandt og levende kristenliv.

Når de danske missionsforeninger i efterkrigstiden har knyttet evangelikale forbindelser, har det stort set udelukkende været til repræsentanter for den linie, som Lloyd-Jones og Oliver Barclay har været ledende repræsentanter for. Det er karakteristisk, at LM i 1968 udgav en bog af netop Lloyd-Jones om bl.a. grundlaget for evangelikalt fællesskab: 'Den kristne enheds grundlag'.

Den åndelige og teologiske linie, som Lloyd-Jones har repræsenteret, er imidlertid marginaliseret i vor tids evangelikale bevægelse. Han så selv begyndelsen til "den nye evangelikalisme" i begyndelsen af 1970'erne og betragtede den som en "underfundig forandring i definitionen af, hvad det vil sige at være evangelikal." (s.303)

Den nye evangelikalisme i sidste del af det 20. århundrede

Forandringen og den teologiske opløsning af evangelikalismen tog for alvor fart i 1970'erne. Men den havde været undervejs forinden og havde mange årsager. Her skal kort nævnes nogle af de væsentligste.

Tidligt i 1960'erne oplevede man et splittende indre opgør blandt evangelikale om *bibelsynet*. Var Bibelen ufejlbarlig i alle spørgsmål, eller rummede den fejl og modsigelser? Man nåede ikke til enighed, og fra dette tidspunkt blev det gradvist mere uklart, hvilken rolle bibelsynet spillede for, om man kunne betegnes som evangelikal. I dag er der ingen klar grænse mellem den evangelikale bevægelse og et historisk kritisk bibelsyn. (Murray s.37)

I 1960'erne brød også *den karismatiske bevægelse* frem og vandt udbredelse i mange evangelikale menigheder. Den rummede både gode og dårlige elementer. Men på den negative side talte det, at den i vid udstrækning var baseret på en arminiansk og oplevelsescentreret religiøsitet med stærk vægtlægning på sange, mødeformer og ekstraordinære åndelige fænomener og erfaringer, der kunne give en umiddelbar oplevelse af at møde Gud - uden om evangeliet om Jesus. I de menigheder, der åbnede sig for den karismatiske bevægelse, kunne man generelt iagttage en svækket betoning af syndens alvor, et svækket syn for den åndeligt livgivende kraft i evangeliet og en svækket vægtlægning på forkyndelse af Guds ord.

I 1960'erne blev *Billy Graham* den samlende lederfigur i den evangelikale bevægelse. Han repræsenterede meget godt og forkyndte centralt om synd og nåde ved sine vækkelsesmøder. Samtidig var han imidlertid præget af arminiansk teologi, og med tiden blev han stadig mere teologisk uklar både i sin praksis og i sine udtalelser. Da hans kampagner blev populære, ønskede både liberale og katolske præster at bakke op om dem, og Graham indledte et samarbejde på tværs af både bibelsyn og evangelieforståelse. Om den katolske kirke har han udtalt, at han føler sig lige så godt hjemme her som i en evangelisk kirke, og at læreforskellene ikke er vigtige i relation til personlig frelse. (Murray s. 68-69) Om hedningerne uden for Guds ords rækkevidde, har han i de senere år udtalt, at Gud kalder og frelser mennesker uden om evangeliets ord: "Det kan være, at de slet ikke

kender Jesu navn, men de ved i deres hjerter, at de har brug for noget, som de ikke har, og de vender sig til det eneste lys, de har, og jeg tror, at de bliver frelst, og at de skal være sammen med os i himlen." (Evangelical Times februar 1998) Trods sin bevægelse bort fra den klassiske evangelikalisme anses Graham fortsat for at være en central leder i den evangelikale bevægelse. Men det er en teologisk forandret bevægelse.

I 1970'erne vandt *kirkevækstbevægelsen* frem i evangelikale sammenhænge. Den centrale leder og inspirator var Donald McGavran fra Fuller Seminary. Han opmuntrede kristne kirker og missionselskaber til at gøre brug af de midler, former og budskaber, som ifølge menneskelig erfaring og vurdering ville fremme ydre kirkevækst. Med McGavrans egne ord: "Metoder og strategier i missionsarbejdet bedømmer vi i lyset af, hvad Gud har velsignet, og hvad han helt tydeligt ikke har velsignet. Intet skader et missionsarbejde så meget som at fortsætte med at anvende metoder, institutioner og strategier, som burde bringe mennesker til Kristus, men ikke gør det. Vi lærer folk, at de skal være hensynsløse, hvad metoderne angår. Hvis noget ikke virker til Guds ære og til hans kirkes udbredelse, så kassér det og find noget andet, der virker. Hvad metoderne angår, er vi pragmatiske på det barskeste..." (Citeret fra Evangelical Times, Jan 2001, s. 30). Den grundlæggende filosofi i kirkevækstbevægelsen er, at Gud vil, at kristne kirker skal vokse. De midler, som tjener til ydre kirkevækst, må antages at være velsignede af Gud og bør derfor prioriteres. Tankegangen er i alt væsentligt en genoptagelse af Finneys syn. Den har nu vundet stor udbredelse i den evangelikale bevægelse. I forlængelse heraf har man mange steder kunnet konstatere en vægtforskydning i forkyndelse og menighedsliv bort fra de centrale bibelske frelsessandheder mod de problemer og behov, som det moderne menneske umiddelbart oplever som relevante. Gud fremstilles i tiltagende grad som den, der er bedst i stand til at imødekomme menneskets behov og give det et tilfredsstillende liv i sjælelig og følelsesmæssig balance. Hovedsigtet i gudstjenesten bliver i stigende grad at formidle et møde med den levende Gud igennem forkyndelsen af hans klare ord i lov og evangelium og i tiltagende grad, at formidle en positiv gudstjenesteoplevelse ved professionel og

fængende sang, musik og prædiken, så man får lyst til at komme igen. Faren for en omfordeling af rollerne i forholdet mellem mennesket og Gud er overhængende. Mennesket bestiger tronen og stiller krav, mens Gud må lytte og tjene.

I 1970'erne indledte en række evangelikale ledere et principielt opgør med en meget anstødelig kristen læresætning: læren om *helvede* som de vantros evige strafildelse. Indtil dette tidspunkt var det kun kirkesamfund som Jehovas Vidner og Adventisterne, der officielt havde benægtet, at helvede er en evig pine. De havde i stedet hævdet, at de vantro udslettes ved Jesu genkomst. Nu bredte den samme tankegang sig i det evangelikale miljø. Man satte spørgsmålstegn ved, om Bibelen virkelig skal forstås sådan, at de fortabte skal lide evigt, og om dette kan forenes med Guds kærlighed. Særlig betydning fik det, at John Stott stod frem som repræsentant for den ny tænkning om de fortabtes udslettelse. Andre evangelikale ledere med et klassisk evangelikalt syn har taget kraftigt afstand fra Stott, og har påpeget, at Bibelens forfærdende ord om den evige pine er klare og uafviselige, at de er talt til os for at vise os virkeligheden, og at deres hensigt er at vække en livsvigtig nød hos os for både vor egen og andres frelse.

De afgørende korn til den evangelikale bevægelses indre opløsning og splittelse blev sået i 1960'erne og 1970'erne. I de følgende to årtier spirede frøene og bar en ulykkelig frugt.

Den evangelikale bevægelses deling

I 1996 blev den indre opløsning og deling i den evangelikale bevægelse synliggjort, da Alliance of Confessing Evangelicals blev dannet. En lang række fremtrædende evangelikale ledere,

Mikkel Vigilius f. 1963

Cand.theol. 1994, ph.d. 2005

Lærer på Luthersk Missionsforenings
Højskole siden 2001

bl.a. fra reformert og luthersk sammenhæng, anså det for nødvendigt at danne et nyt fællesskab for de evangelikale, der ville videreføre den klassiske evangelikale linie. I lederskabet sidder nu bl.a. R.C.Sproul og D.A.Carson, som begge vil være kendt for gode bøger oversat til dansk.

Grundlagsdokumentet for den nye alliance, 'The Cambridge Declaration', er en indtrængende advarsel mod den åndelige opløsning i den evangelikale bevægelse og et stærkt kald til at vende til reformatisk kristendom. Dokumentet bringes i dette nummer af Budskabet og udtrykker en teologi, der er i dyb samklang med det åndelige og teologiske grundsyn, som har båret de lutherske missionsforeninger i Danmark frem til vor tid. I den del af den evangelikale bevægelse, som her kommer til orde, vil der uden tvivl fortsat være meget godt at hente fremover i kampen for evangeliets bevarelse og udbredelse.

Litteratur:

Horton, Michael, 1992, "Evangelical Arminians"

artikel i: Modern Reformation Maj/Jun 1992

Lloyd-Jones, Martyn, 1989, "What Is an Evangelical"

artikel i: Knowing the Times

Murray, Iain, 2000, Evangelicalism Divided

Marquart, Kurt, 2001, "'Church Growth' as Mission Paradigm"

artikel i: Church and Ministry, udg.: The Luther Academy

Teigen, Arne Helge: "Kontekstualisering som utfordring til luthersk teologi"

artikel i: Fast Grunn nr. 4, 2002

Cambridge Erklæringen

20. april 1996

Cambridge-erklæringen' har navn efter en konference, arrangeret af 'The Alliance of Confessing Evangelicals' (Alliancen af bekendelsestro evangelikale) i USA i Cambridge, Massachusetts, i april 1996. Erklæringen er resultatet af de drøftelser, som dér fandt sted, og den blev før offentliggørelsen i sin endelige form underskrevet af 80 af de 113 evangelikale ledere, præster og teologer, som deltog i denne konference.

Erklæringen gengives her i dansk oversættelse ved Niels Ove Vigilius.

Evangelikale kirker domineres i dag i stigende grad af denne verdens tidsånd snarere end af Kristi Ånd. Som evangelikale kalder vi os selv til omvendelse fra denne synd og til at genvinde den historiske kristne tro.

I historiens løb forandrer ord mening. I vor tid er dette sket med ordet 'evangelikal'. Tidligere tjente det som et forenende bånd mellem kristne fra en bred mangfoldighed af kirkelige traditioner. Evangelikal kristendom i historisk forstand var konfessionel. Evangelikale kristne fastholdt og bekendte sig til kristendommens grundsandheder, som disse blev fastslået af kirkens store økumeniske konciler. Desuden havde evangelikale kristne også reformationens femfoldige 'alene' som fælles arv.

I dag er reformationens lys blevet tilsløret i betydelig grad. Som følge heraf er ordet 'evangelikal' blevet så omfattende, at det har mistet sin oprindelige betydning. Vi står i fare for at miste den enhed, det har taget århundreder at opnå. På grund af denne krise og på grund af vor kærlighed til Kristus, hans evangelium og hans kirke vil vi på ny give udtryk for vor forpligtelse på reformationens og den historiske evangeliske kristendoms centrale sandheder. Vi bekræfter disse sandheder, ikke på grund af den rolle, de har spillet i vore traditioner, men fordi vi tror, de er i centrum for Bibelen.

SOLA SCRIPTURA: Nedbrydningen af autoritet

Skriften alene er den ufejlbare regel og norm for kirkens liv. Men den evangelikale kristenhed i dag har frakendt Skriften dens normative funktion. I praksis lader kirken sig alt for ofte lede og bestemme af samtidens kultur. Terapeutiske metoder, markedsføringsstrategier og underholdningsverdenens beat-rytmer er ofte langt mere afgørende end Guds ord for, hvad kirken ønsker, hvordan den fungerer, og hvad den tilbyder. Præster har forsømt at udøve deres retmæssige tilsyn med menighedens gudstjeneste, inklusive det læremæssige indhold i sang og musik. Efter som Bibelens autoritet er blevet opgivet i praksis, de bibelske

sandheder er forsvundet fra de kristnes bevidsthed, og bibelsk lære har mistet sin fremtrædende plads, er kirken i stigende grad blevet tømt for sin integritet, moralske autoritet og ledelse.

Snarere end at tilpasse den kristne tro med henblik på at tilfredsstille 'forbrugernes' følte behov må vi forkynde loven som den eneste norm for sand retfærdighed og evangeliet som den eneste kundgørelse af frelsende sandhed. Bibelsk sandhed er absolut nødvendig for kirkens åndelige indsigt og næring, pleje og tugt.

Skriften må føre os udover vore erkendte og følte behov til vore virkelige behov og befri os fra tendensen til at betragte os selv i lyset af massekulturens forførende billeder, forslidte fraser, løfter og prioriteter. Det er alene i lyset af Guds sandhed, at vi forstår os selv ret og ser Guds omsorg for, hvad vi behøver. Derfor må Bibelen blive forkyndt og lært i kirken. Prædikener må være udlægning af Bibelen og dens læreindhold, ikke udtryk for prædikantens meninger eller tidens tanker. Vi må ikke slå os til ro med noget mindre end, hvad Gud har givet.

Helligåndens gerning i personlig oplevelse og erfaring kan ikke løsrives fra Skriften. Helligånden taler ikke på måder, der er uafhængige af Skriften. Uden Skriften ville vi aldrig have kendt Guds nåde i Kristus. Bibelens ord snarere end åndelig oplevelse og erfaring er sandhedens prøvesten.

Tese 1: Skriften alene

Vi bekender på ny, at den ufejlbare Skrift er den eneste kilde til guddommelig åbenbaring i skriftlig form, og den alene kan binde samvittigheden. Bibelen alene lærer os alt, hvad der er nødvendigt til vor frelse fra synd, og den alene er den norm, efter hvilken al kristen livsførelse skal bedømmes.

Vi afviser, at nogen trosbekendelse, noget kirkemøde eller noget enkeltindivid kan binde en kristens samvittighed, at Helligånden taler uafhængigt af eller i modstrid med, hvad Bibelen siger, eller at personlig åndelig oplevelse og erfaring nogen sinde kan være middel for åbenbaring.

SOLUS CHRISTUS: Nedbrydningen af Kristus-centreret tro

Når evangelisk tro verdsliggøres, er dens anliggende blevet sammenblandet med kulturens. Følgen heraf er tabet af absolutte værdier, tolerant-eftergivende individualisme, vægtlæggen på psykisk velbefindende og 'helhed' i stedet for hellighed, på personlig udvikling og bedre livskvalitet i stedet for omvendelse, på intuition i stedet for sandhed, følelse i stedet for trosoverbevisning, tilfældighed i stedet for Guds forsyn, og øjeblikkelig tilfredsstillelse i stedet for varigt håb. Kristus og hans kors er blevet fortrængt fra centrum for vor opmærksomhed.

Tese 2: Kristus alene

Vi bekender på ny, at vor frelse er fuldbragt af Kristus alene ved hans midlertidige gerning i historien. Hans syndfri liv og stedfortrædende soning alene er tilstrækkelig til vor retfærdiggørelse og forligelse med Faderen.

Vi afviser, at evangeliet er forkyndt, hvis Kristi stedfortrædelse ikke er blevet fremholdt, og der ikke har lydt nogen opfordring til tro på Kristus og hans værk.

SOLA GRATIA: Nedbrydningen af evangeliet

Ubeføjet tillid til menneskets evner har sin rod i menneskets faldne natur. Denne falske tillid gennemtrænger nu den evangeliske kristenhed lige fra selvværds-evangeliet til fremgangsteologiens velfærds-evangelium; lige fra dem, der har gjort evangeliet til en handelsvare og syndere til købelystne forbrugere, til andre, der betragter det, der giver sig ud for at være kristen tro, som sandt, bare fordi det virker. Dette bringer læren om retfærdiggørelse til tavshed, uanset vore kirkers officielle forpligtende erklæringer.

Guds nåde i Kristus er ikke alene nødvendig, men den er eneste virkende årsag til vor frelse. Vi bekender, at mennesker er født som åndeligt døde og er ude af stand til bare så meget som at samarbejde med den genfødende nåde.

Tese 3: Nåden alene

Vi bekender på ny, at vi i frelsen befries fra Guds vrede af hans nåde alene. Det er Helligåndens overnaturlige gerning, der bringer os til Kristus ved at løse os fra vor trældom under synden og ved at oprejse os fra åndelig død til åndeligt liv.

Vi afviser, at frelsen i nogen som helst forstand er en menneskelig gerning. Menneskelige metoder, teknik og strategier kan ikke i sig selv udrette denne forvandling. Troen kan ikke frembringes af vor ugenfødte menneskelige natur.

SOLA FIDE: Nedbrydningen af hovedartiklen

Retfærdiggørelsen sker af nåde alene, ved troen alene, for Jesu Kristi skyld alene. Dette er den artikel, hvormed kirken står eller falder. I dag bliver denne artikel ofte overset og forsømt, forvrænget eller undertiden endog fornægtet af ledere, teologer og præster, der giver sig ud for at være 'evangelikale'. Skønt menneskets faldne natur altid er veget tilbage for at erkende sit behov for Kristi tilregnede retfærdighed, så bidrager moderniteten i høj grad til at opflamme og forstærke denne utilfredshed med det kristne evangelium. Vi har tilladt denne utilfredshed at bestemme karakteren af vor tjeneste for evangeliet og indholdet af vor forkyndelse.

Mange i kirkevækst-bevægelsen tror, at sociologisk kendskab til og forståelse af tilhørernes situation er af lige så stor betydning for evangeliets fremgang som den bibelske sandhed, der forkynnes. Som følge heraf er overbevisningen om, hvad der teologisk er sandt, ofte blevet adskilt fra den praktiske udøvelse af evangeliets tjeneste. I mange kirker har markedsførings-orienteringen ført et skridt videre i retning af en udradning af forskellen mellem det bibelske budskab og denne verden, en fjernelse af korsets anstød og en reducere af den kristne tro til de principper og metoder, der giver sekulære sammenslutninger fremgang og succes.

Selv om man måske stadig tror på korsets teologi, så tømmer disse bevægelser faktisk ordet om korset for dets mening. Der gives intet andet evangelium end evangeliet om Kristi gerning i vort sted, hvorved Gud tilregnede ham vor synd og tilregnede os

hans retfærdighed. Fordi han bar vor dom, vandrer vi nu i hans nåde som dem, der for evigt er tilgivet, antaget og adopteret som Guds børn. Der gives ingen anden grund for vor antagelse hos Gud end Kristi frelsende gerning, hverken vor patriotisme, kirkelige fromhed eller moralske anstændighed. Evangeliet kundgør, hvad Gud har gjort for os i Kristus. Det handler ikke om, hvad vi kan gøre for at komme i forbindelse med ham.

Tese 4: Troen alene

Vi bekender på ny, at retfærdiggørelsen sker af nåde alene, ved troen alene, for Kristi skyld alene. I retfærdiggørelsen tilregnes Kristi retfærdighed os som den eneste mulige tilfredsstillende af Guds fuldkomne retfærdighed.

Vi afviser, at retfærdiggørelsen beror på nogen fortjeneste, der skal findes hos os, eller at den sker på grundlag af en indgydelse af Kristi retfærdighed i os, eller at en institution, der foregiver at være en kirke, men fornægter eller fordømmer 'ved troen alene', kan anerkendes som en sand kirke.

SOLI DEO GLORIA: Nedbrydningen af den gudstjeneste, der har Gud i centrum

Hvor som helst i kirken, Bibelens autoritet er gået tabt, Kristus er blevet fortrængt, evangeliet er blevet forvrænget, eller troen er blevet forvansket, er det altid sket af én bestemt grund: vore interesser har fortrængt Guds, og vi gør hans arbejde på vor måde. Det er et almindeligt og dybt beklageligt tab i kirken i dag, at Gud ikke længere er i centrum for menighedens liv som før. Det er dette tab, der tillader os at forvandle gudstjenesten til underholdning, forkyndelsen af evangeliet til markedsføring, at forveksle det at tro med at følge en bestemt fremgangsmåde, det at være god med at føle sig godt tilfreds med sig selv, og det at være tro med at have fremgang og succes. Som følge heraf er Gud, Kristus og Bibelen kommet til at betyde for lidt for os og have for tilfældig vægt som bindende norm for os.

Gud er ikke til for at tilfredsstillende menneskelige ambitioner, lyktræng, begær efter forbrugsgoder eller vore egne private ånde-

lige interesser. Vi skal fokusere på Gud i vor gudstjeneste snarere end på tilfredsstillelse af vore personlige behov. Gud er suveræn i gudstjenesten; vi er det ikke. Vort anliggende skal være Guds rige, ikke vore egne imperier, popularitet eller succes.

Tese 5: Gud alene æren

Vi bekender på ny, at fordi frelsen kommer fra Gud og er blevet fuldbragt af ham, så er den til Guds ære og sigter på, at vi altid skal herliggøre ham. Vi skal leve hele vort liv for Guds ansigt, under Guds autoritet og til hans ære alene.

Vi afviser, at vi kan herliggøre Gud på ret vis, hvis vor gudstjeneste sammenblandes med underholdning, hvis vi forsømmer enten loven eller evangeliet i vor forkyndelse, eller hvis selvforbedring, selvværd eller selvrealisering får lov at blive alternativer til evangeliet.

Et kald til omvendelse og reformation

Den evangelikale kirkes troskab i fortiden står i stærk kontrast til dens utroskab i nutiden. Tidligere i dette århundrede udviste evangelikale menigheder en bemærkelsesværdig missionsiver og byggede mange religiøse institutioner for at tjene den bibelske sandheds og Kristi riges sag. Det var en tid, i hvilken kristnes livsførelse og forventninger var udpræget forskellige fra

dem i samtidens kultur. I dag er de det ofte ikke. Den evangelikale verden i dag er ved at miste sin bibeltroskab, sit moralske kompas og sin missionsiver.

Vi angår vor verdslighed. Vi er blevet påvirket af vor sekulære kulturs 'evangelier', der slet ikke er evangelier. Vi har svækket kirken ved vor mangel på alvorlig omvendelse, vor blindhed for de synder hos os selv, som vi ser så klart hos andre, og ved vor uundskyldelige svigten med hensyn til at fortælle andre om Guds frelsende gerning i Jesus Kristus.

Vi retter også et indtrængende kald til de bekendende evangelikale, der er veget af fra Guds ord på de områder, som er omhandlet i denne erklæring, om dog at vende tilbage fra den afvej, de således er kommet ind på. Dette indbefatter dem, som erklærer, at der er håb om evigt liv uden udtrykkelig tro på Jesus Kristus; dem, der gør gældende, at de, der forkaster Kristus i dette liv, vil blive udslettet snarere end overgivet til evig lidelse under Guds retfærdige dom; og ligeledes dem, som gør gældende, at evangelikale og romerske katolikker er ét i Kristus, selv hvor den bibelske lære om retfærdiggørelse ikke tros.

'The Alliance of Confessing Evangelicals' beder alle kristne om at drage omsorg for, at denne erklæring føres ud i livet i menighedens gudstjeneste, embeder og tjenester, arbejds måder, liv og evangelisation.

For Kristi skyld, Amen.

Den oprindelige engelske tekst til 'The Cambridge Declaration' samt yderligere oplysninger om 'The Alliance of Confessing Evangelicals' kan findes på alliancens hjemmeside: www.alliancenet.org. Alliancen udgiver bladet 'Modern Reformation'.

Når pinseteologi bliver kaldt luthersk

Når en forsvarsmur i en krig væltes, så samles forsvaret for at sikre at indfaldet begrænses. Sådant kender vi det fra film, fra historiebøgerne og fra den kirkelige situation (når et markeringspunkt som velsignelse af homofile pludselig overskrides). Så rykker man sammen, kæmper lidt hårdere en tid og ser måske, at forsvarsværket holder.

Noget helt andet er situationen, når der lige så stille siver noget ind. Spejdere kan ubemærket snige sig inden for en forsvarsmur, vand kan sive igennem en stabel sandsække, og mistillid til Guds Ords nej til kvindelige hyrder og lærere kan etablere sig *uden* at det skaber samme voldsomme forsvarsreaktion som ved et indfald. Resultatet af en indsvining er dog ofte lige så dybtgående og ødelæggende som ved et indfald.

Aktuel "kontaktflade"

En af de "kontaktflader", som vi lutherske har i dag, er til den moderne pentekostale teologi. Den møder vi hos en række af de frikirkelige bevægelser i kirkelandskabet. Vi finder den hos Pinsekirken, hos Apostolsk Kirke, hos Baptistkirken, hos en del OASE-menigheder og hos en lang række frikirker uden tilhørsforhold til et bestemt kirkesamfund.

Disse kirkesamfund har vi god kontakt med gennem fælles

organisationer (fagbevægelse, politik, etik- og bibelforsvarsorganisationer (som Origo og Selskab for Bibelsk Arkæologi)). Vi møder dem også igennem KFS (delvist), Evangelisk Alliance og den "fælleskirkelige" avis Udfordringen.

Disse kontakter har vi bl.a., fordi vi hører til i den samme ende af skalaen når det gælder bibelsyn. Her ligger det lutherske ortodokse/konservative bibelsyn og det pentekostale fundamentalistiske bibelsyn tæt på hinanden. Der ud over er det ofte ganske givende at opleve, at der er flere end blot lutherske, der ønsker at stå sammen i kamp for at rejse troen på Kristus i vort samfund.

Vi kan ikke undgå, at det gennem disse kontakter sker, at nogle fra vore sammenhænge finder sig bedre tilpas andre steder. Sådant vil det nok være. Til gengæld kan der være grund til at overveje, om vore kontakter ikke også i høj grad medfører en indsvining af teologi – med en forandring i forkyndelse, sjælesorg og fællesskabskultur hos os selv til følge. I denne artikel vil jeg bruge ordet "pentekostal teologi" som samlebegreb for disse kirkesamfund (som naturligt nok både er en række kirker, der ligner hinanden – og samtidig er meget forskellige). Hensigten med denne artikel er ikke en maskingeværssalve for at ramme al kontakt, men en punktvis omtale af væsentlige læremæssige forskelle, som må huskes, når vi møder den pentekostale teologi og fristes til at tage ved lære af den.

Kirkelig og verdslig udvikling

Det har været sagt, at en af reformationens og pietismens følge-virkninger var en forskydning fra det at være kristen i et større fællesskab i retning af fokus på den personlige frelse. Denne spire er blevet forstærket op gennem tiden og især af de kulturelle tendenser siden 1970'erne. Det har medført en individualisering af troens liv (så enhver er blevet sin egen åndelige autoritet og smagsdommer); en udrensning af alle undværlige (og ofte også uundværlige) traditionselementer; et forøget fokus på ungdommelig ledelse med et stigende krav om innovation (også i gudstjeneste og mødeformer); en større grad af frihed til sanselighed (positivt i frihed til at udtrykke sig kropsligt og negativt i at friheden ofte har medført en stærk modstand mod al form for pligt og orden).¹

Det er tendenser, som ingen er 100 % grebet af, og heller ingen kan sige sig fri for at være lidt grebet af. Samlet set befordrer de en åbenhed hos os i forhold til pentekostal teologi.

Et par vigtige forbehold

Når jeg skal forsøge at skitsere elementer af indsendende pentekostal teologi, er jeg straks nødt til at gøre et par indrømmelser. Det er en del af et ungdomsliv at ville eksperimenter i forhold til forældrenes liv herunder også deres tro og at undersøge, hvad der sker i andre sammenhænge end de hjemlige. Det må vi have forståelse for, men samtidig være opmærksomme på faren for, at de nysgerrige eksperimenter kan føre til en reel indholdsmæssig ændring i teologi. I det følgende vil der pga. den begrænsede plads være elementer af generaliseringer og personlige iagttagelser og konklusioner.

Hvor siver det ind henne?

Hovedforskellen opleves af mange i spørgsmålet om Åndens gaver og dåb. Det er også rigtigt at vi lutherske ofte har haft svært ved at formulere os klart om Helligåndens rolle. I alt fald er det tydeligt at mange – også lutherske teologer – føler sig tiltrukket af den ekstra åndsforståelse, der findes i den pentekostale teologi. Men en anderledes lære på dette punkt er blot udtryk for en forskydning af en lang række tros læremener. Derfor må

vi næsten hele vejen rundt i troslæren. Alt for ofte overses, at forudsætningerne for den pentekostale åndsforståelse og nådegaveforståelse er et ikke-luthersk syn på Åndens opgaver, det kristne liv og på mennesket i dets relation til Gud før og efter omvendelsen. Derfor vil jeg i resten af artiklen tage turen omkring disse emner og slutte ved læren om Ånden.

Bibelsyn og bibeltolkning

De ovennævnte kirkesamfund kendes ofte ved at de ikke vil lade sig binde til bestemte bekendelser (heller ikke dem, de måske har). De holder sig til Bibelen (og mener at lade Helligånden hjælpe dem til en bekendelses-uafhængig fortolkning af den). Lige netop der rammer de måske også dybt ind i vores egen sammenhæng og i kulturens antiautoritære tendens. Hos os findes også en stærk modvilje mod at lade prædikener være for bundet af bekendelser/lov & evangelium, for "vi skal nøjes med at læse teksten uden system-tolkning", som det ofte siges. Dermed udsættes vi og de mange, der ikke vil sætte sig ind i de lutherske bekendelser, for overfladiskhedens fare.

Et åndeligt dødt menneske

På baggrund af bibelsteder som Joh 3,3-6; Ef 2,1-3; 2 Tim 2,25-26 må vi med vore lutherske fædre lære, at et menneske uden Guds indgriben er åndeligt dødt og Satans træl. Det har ikke en fri vilje til at bevæge sig i retning af Gud. Den pentekostale teologi (samt det almindelige ugenfødte menneske) har den holdning, at vi har en fri vilje i forhold til Gud – og kunne sige: "Når nu vi sanseligt oplever at have en fri vilje til at løfte vores kaffekop eller lade være, hvordan skal det da forklares, at vi ikke har det tilsvarende i forholdet til Gud." Det ligger dybt i os, at vi søger at indrette vores tro efter det ydre frem for det skjulte, som kun Gud kan åbenbare. På dette punkt hviler den pentekostale teologi stærkt på den arminianske lære. (Om arminianismen: se artiklen: De andre evangeliske kirker og den evangelikale bevægelse.)

Konsekvensen af en fri vilje er, at troen bliver til min ejendom og min beslutning. Det kan give anledning til stor anfægtelse den dag, jeg bliver usikker på, om jeg tror nok, eller om jeg i det hele taget tror. Så bliver udvejen, at jeg på ny helhjertet hengiver mig

og stræber endnu mere efter at arbejde mig ind i Guds nærhed. Det kan ske gennem lovsang, åndelige oplevelser eller hvad der kan stilles op. Eller også giver jeg op over for "lovkravet" om helljertethed og en fredfyldt sikker tro for derefter at droppe ud af troen.

Helt anderledes er det sjælesørgeriske svar til et skælvende hjerte: Der er ro og trøst i, at Gud skaber hjertets tro på, at Jesus Kristus er den eneste hele og sande retfærdighed; at han er foran Guds trone for mig. Så er troen Guds Ords virke i mig – fordi Hans Ord skaber, hvad det nævner.

Er synd synd?

Når vi tillægges en fri vilje (eller ikke møder tale om en ufri vilje i forkyndelsen), så ændres også forståelsen af synden. Så tales der måske slet ikke om, at vi bærer arvesynden med os. Her stemmer den gamle menneskelige natur og den pentekostale teologi godt overens.

Den lutherske formulering: "Du er en synder, og derfor gør du synd" er ærekrænkende for det gamle menneske. Det gamle kan bedre tåle at høre den arvesyndsfrie udgave: "Du er en synder, fordi du gør synd".

Det kan godt være, at den sidste forståelse giver konkret skyldfølelse overfor bestemte synder, men den giver også mulighed for en forbedringskamp for at fjerne netop bestemte synder fra ens liv. Den praktiske risiko er, at når (hvis) det lykkedes at rydde op i synden, så forsvinder syndenøden. En ensidig betoning af synd som handling fører let til enten en falsk frihedsfølelse eller til en lovisk kamp for frihed.

Omvendt må den lutherske troende tåle at blive frataget al selvstolthed over at være lykkedes. For selv den bedste del i livet er også forbundet med synd. Til gengæld bliver glæden og taknemmeligheden over den tilregnede fremmede retfærdighed desto større.

Dåb og nadver

I den pentekostale tro er der ikke frelsesvirkning i dåben. Man lader sig døbe, fordi man er frelst. Dåben forstås som en del af det at blive frelst, men det er primært som et symbol på at blive

begravet og oprejst med Kristus. Til gengæld velsignes børn efter Jesu eksempel – hvilket er en handling, som tiltaler mange unge fra missionsforeningssammenhæng.

Nadveren regnes også for symbolsk, selvom der tales og især synges stærkt om Jesu nærvær og fællesskabet med ham. Også her er det let for os at antage tankegangen, for det er svært for et veluddannet 2005-menneske at rumme, at brød og vin ER Jesu legeme og blod. Det er et kors for forstanden. Det er lettere at rumme den åndelige pentekostale tro.

Treenigheden

Sakramentforståelsen stemmer godt med den pentekostale forståelse af treenigheden. Der siges, at Gud Fader var aktiv i GTs tid. Sønnen, Jesus var den aktive i NTs tid, men at det efter Jesu himmelfart er Helligånden, der er aktiv på jorden. Denne tanke, som oldkirken kaldte modalisme (lære om Guds åbenbaringsformer), blev bekæmpet som vranglære. Senere reformulerede en katolsk middelalderteolog modalismen til stort set den form vi møder i dag. Udtryk som "Helligåndens tidsalder" dukker nu op hos flere og flere – selv om der ikke er ændret synderligt på det indhold, der blev forkastet i oldkirken.

Problemet med denne lære er for det første at den ikke har bibelsk belæg. Den åndeliggør forståelsen af skriftsteder som Matt 18,20; 28,18-20; Ef 1,22-23 (sammenfattes i den lutherske lære om Jesu allestedsnærvær i Ordet og Sakramenterne). Den gør Jesu nærvær ren spirituel. For det andet forskyder den centrum i troens liv. Hvis Jesus er uden for direkte rækkevidde i Himlen, så kommer det hele jo til at handle om livet med Helligånden. Dermed er vejen banet for en ikke-luthersk opfattelse af åndsdaåbs og af hvordan Guds rige skal vise sig synligt i verden.

Den indre kamp

Netop læren om det gamle og det nye menneske er et af de steder, hvor indsvivningen sker, og et af de steder, hvor forskellen er mest markant. Det viser sig f.eks. i opfattelsen af Romerbrevet 7, hvor det i den pentekostale teologi opfattes som Paulus' situation, før han blev kristen, eller før han erfarede åndsdaåben.

Der er en god sammenhæng mellem den pentekostale tale

om en fri vilje og klarheden overfor det gamle menneskes virksomhed og styrke. For mennesket opfattes der som et væsen, der i sig selv er neutralt, der kan vælge side, undlade at synde og forbedres gennem træning og kamp.

Et helt konkret eksempel på hvordan der sker en indsvivning på dette område, findes i Peter Halldorfs lille bog: "Vejledning om fasten" fra Credo. Det er en fin bog, der på mange måder informerer og motiverer til at søge tættere ind til Gud og at leve i nåden. Alligevel savner jeg, at han ikke bare taler om at luge ud og rense ud i selvet (på pentekostal vis), men om at det gamle menneske må dø. Det er ikke tænkt som en dårlig anmeldelse af Halldorfs bog, men det skal blot vise, hvordan den anderledes teologi let finder rum hos os.

Helliggørelsen

Når syndsforståelsen er svag, bliver betoningen af forsoningen og retfærdiggørelsen også svag. Det kommer bl.a. til udtryk, når der i pentekostal teologi tales om vækst – f.eks. at vokse fra at få mælk til fast føde. Da tænkes der på at gå fra at høre og tro på forsoningen og livet i retfærdiggørelsen *til* at lade sig fylde af Ånden og udleve nådegaverne. I den lutherske forståelse er væksten derimod netop at erkende sin synd, så vejen til Åndens fylde består i at finde glæde og vokse i troen på den tilregnede retfærdiggørelse. Der viser Guds Ånd mig frelsens dybde, frem for at jeg skal ind i et stræb efter at komme videre.

Den pentekostale tale om at vokse bliver nemt til et lovisk krav om at gå videre uden måske at have fred for sin synd. Eller endnu værre: den kalder til at gå videre under ignorering af den synd, der burde give ufred.

Jeg har dog lyst til også at nævne, at den pentekostale teologi (i alt fald i sin ældre udgave fra før 1980) havde en stærk pilgrimstanke i sig, som gjorde at livet kun havde et mål - Himlen. Den livsindstilling ville jeg ønske ikke bare kunne sive ind – men strømme ind i vores midte!

Lovsangstradition

Et af de mere ømme områder i denne sammenhæng er de nyere lovsange. De har ført noget godt med sig: frigørelse fra tradi-

tionsbundne kropslige udtryksformer; åbning for en musikalsk udtryksform, som kan rumme både unge og ældre (her tænkes på den harmoniske understøttende musikform). Men gennem lovsangene er der også klare pentekostale træk, der siver ind hos os.

Lovsangen bliver et følelsesbetonet nådemiddel. En lovsangsaften, hvor jeg var med, indledtes konkret med en bøn om, "at Gud ville lade alle føle hans nærvær og frelse den aften". Pludselig bliver lovsangssamlingen til et sted, hvor jeg på en særlig måde kommer ind i Guds nærhed.

Vi skal ikke afvise følelser som irrelevante for et helt menneske- og kristenliv, men det er ikke i følelser, at Gud åbenbarer hemmeligheden om korsets dårskab. Det sker ved prædiken – ved Ordets formidling. Igen kæmper vi både mod kødets indstilling til alt, der er Guds, og mod en indsnigende anderledes opfattelse af, hvordan Gud kommer til os. En kollega fortalte om en indbydelse til lovsangsaften. Her var et af arrangementets indbydelses-elementer, at det var en lovsangsaften - "*nu* uden forkyn-delse!" Man kan frygte, at udviklingen går i netop denne retning.

Åndens gaver og dåb

Hovedvægten i den pentekostale teologi ligger på Helligåndens gerning, som ofte forstås løsrevet fra Guds ord og forventes at være identisk med følelsesmæssigt positive oplevelser. Resultatet bliver, at evangeliet om Jesu frelsesgerning let glider i baggrunden. Det er forståeligt på baggrund af det allerede nævnte syn på synden, på det gamle menneske i den kristne og på den treenige Guds reelle nærvær i verden. Når det ikke er fattigdom i egen ånd, men fylde af en stærk ånd udefra, der præger teologien, så rettes opmærksomheden naturligt mod Helligånden og mod de nådegaver, der umiddelbart virker mest åndeligt kraftfulde som tungetale, helbredelse v. bøn etc. Pudsig nok er der ikke særligt mange, der ønsker at lytte til den nådegave, der vil prøve ånderne!

Eftersom hele tros læren hænger anderledes sammen i en luthersk sammenhæng, så går det ikke "bare lige" at importere lidt helligåndensforståelse fra den pentekostale lejr. Men det er ikke altid bevidstheden om dette er særlig stor. Et lille eksempel til illu-

Knud W. Skov f. 1967

Cand.theol. 1996

Efterskolelærer ved Hedemølle Efterskole 1998

Fritidsprædikant og bestyrelsesmedlem i Evangelisk Luthersk Missionsforening

stration: I en missionshuskreds er der to trofaste medlemmer, der også er med i en pentekostalt orienteret frikirke. Da de er ivrige og velargumenterende – og engagerede kristne, bliver den ene spurgt om at undervise om nådegaver i ungdomsforeningen. Det virker så naturligt, for i deres (pentekostale) kirke taler de mere om det. Desværre har mange svært ved at se et afgørende problem i en sådan praksis.

En brik, der påvirker helheden

Jeg har forsøgt at give en antydning af og med glimt illustrere en række kontrastpunkter, hvor vi på sin vis er modtagelige for den pentekostale teologis indtrængen. Der vil formentlig kunne inddrages endnu flere.

Jeg mener ikke, at vi står i fare for et digebrud, men når det alligevel sker at en stille siven på et område i sidste ende kan medføre et grundlæggende skift i teologisk helhedsopfattelse, kan det være alvorligt nok. Særstandpunkterne skal ikke fastholdes for deres egen skyld. Men det svageste led i min teologiske helhedsopfattelse kan blive indgangen for en anden teologi. Hvis det er lige meget, hvad vi tror på, så OK. Men hvis vi trods alt mener at den lutherske forståelse af de Bibelske skrifter er den opfattelse af kristentroen, der rummer den største del af det bibelske helhedsbillede og bedst værner en evangelisk tro på Jesus, så er der noget at kæmpe for.

En luthersk vej frem

Når det drejer sig om vore unge, må vi overveje, hvorvidt vi udruster dem til at møde de pentekostale kirker. Hvis ikke vi giver dem en solid forkyndelse, der kan lede dem til personlig evangelisk tro, og en klar undervisning i den lutherske lære, som vi møder den i de lutherske bekendelsesskrifter, så fører vi dem ikke dybt ind i Skriftens egen lære om tingene, og så lader vi dem i stikken i en overfladisk søgen efter en autentisk kristendom.

- 1 Denne oprensning findes i en selvkritisk vurdering af karismatiske strømninger hos Hill, Clifford: "Et barn af tiden" s. 23-37 i Hill, Fenwick, Forbes, Noakes: Blev det til Velsignelse, Vejle 1997

Litteratur:

Svein Sandos side om konfessionskundskab:

<http://www.dmmh.no/~ses/www-ses/kh/konfk/index.html>

Hill, Fenwick, Forbes, Noakes: Blev det til Velsignelse, Vejle 1997

Olesen, Elith: De frigjorte og trællefolket, København 1996

Norlander, Agne. Hellighed, Kbh. 1993

Den augsburgske Bekendelse fylder 475 år og i den forbindelse vil pastor Jais Thinglund, USA, skrive i dette og kommende nummer om nogle udvalgte artikler.

En bekendelse spundet af sælsomme tråde

Pudsigt nok rummer Folkekirkens bekendelsesgrundlag kun to særligt "lutherske" dokumenter, nemlig Den Augsburgske Bekendelse og Den Lille Katekismus; og kun den sidste af disse er skrevet af Luther selv; den anden er ikke, og det er dens tilblivelse vi skal se på i det følgende.

Baggrund

Reformationens egentlige anliggende var genopdagelsen af Evangeliet selv. Gud har bragt frelse til verden ved at sende sin Søn til verden og lade Ham bære al verdens synd og den guddommelige straf for al verdens synd. Dermed er frelsen vundet og givet til alle, som vil vide af den. Denne store sandhed var blevet åbenbaret for Martin Luther efter at have været glemt i Kirken igennem flere århundreder.

Men på den politiske scene og i Kirkens historie fik Luthers genopdagelse af Evangeliet langt mere vidtrækkende konsekvenser (for en historisk betragtningsmåde, vel at mærke - i sig selv må genoptagelsen af Evangeliets forkyndelse vel siges at være den mest vidtrækkende konsekvens af alle!). Kirken var i den grad inddraget i de grundlæggende politiske strukturer, at en hvilken som helst forstyrrelse i Kirkens orden måtte få politiske konsekvenser, og modsat, kunne udnyttes til politiske formål. Og forkyndelsen af det genopdagede Evangelium, stik imod pavekirkens forbud, repræsenterede et langt mere levedygtigt opgør med den kirkelige orden, end man havde set længe. Mange sluttede sig til dette opgør uden egentlig at være grebet af Evangeliet

selv. Nogle ønskede blot et brud på Romerkirkens politiske magt; andre ønskede et religiøst opgør, ikke for Evangeliets skyld, men for at sætte deres egne religiøse målsætninger igennem.

Det er vanskeligt for os helt at forstå, hvad der stod på spil på den tid; vi véd jo, hvordan det gik. Vi er vant til tanken om, at flere forskellige kirkesamfund kan leve side om side - og at landenes grænser går, hvor de går. Dengang det foregik, kunne ingen vide, hvad der ville ske. Alt var kaos. Europas grundlæggende politiske struktur var truet af opløsning.

Adskillige møder blev holdt imellem kirkelige og politiske ledere. Et af dem var Rigsdagen i Augsburg, som kejseren indkaldte til i foråret 1530. Hans indkaldelsesskrivelse var holdt i, hvad man opfattede som, en overraskende forsonlig tone, og det gav de evangeliske forhåbninger om at kunne undgå krige og forfølgelser.

Vejen til Augsburg

I foråret 1530 mødtes man i Koburg for at udarbejde det sidste udkast til en erklæring, der kunne være repræsentativ for den oprindelige reformatoriske bevægelse. Koburg var den sydligste by i kurfyrstendømmet Sachsen, og dér var Luther nødt til at blive; han var dømt fredløs og ville stå uden beskyttelse i samme øjeblik han forlod Sachsen. På den anden side ville man have ham så nær som muligt, så man i det mindste kunne kommunikere med ham via kurér, mens drøftelserne foregik.

I Koburg arbejdedes på en Apologi, d.v.s. en forsvarsskrivelse,

hvori man forklarede, hvorfor man havde forandret og opgivet kirkelig praksis på nogle områder, hvor praksis havde vist sig at være i uoverensstemmelse med Evangeliet selv. Nogen egentlig lærebekendelse så man intet behov for, da man ikke var sig bevidst, og ikke ville vedgå, at man havde introduceret nogen ny lære; man havde blot genoptaget Kirkens gamle tro og så sig selv som en fortsættelse af Kirkens hidtidige historie snarere end et brud.

Vejen til Bekendelsen

Da man ankom til Augsburg i maj 1530, blev man imidlertid klar over, at dagsordenen var en ganske anden end forventet; og at kejserens indstilling var langt mindre velvillig, end indkaldelses-skrivelsen havde ladet ane. Reformationens modstander, Johan Eck, havde udarbejdet et skrift med 404 artikler, som han havde overrakt kejseren, og som var tænkt som udgangspunkt for drøftelserne; i dette skrift havde Eck samlet og sammenblandet citater af Luther og Melancton med citater af "sværmere" som Karlstadt, Zwingli og forskellige "gendøbere". Dermed kom det til at fremstå som om den lutherske reformationsbevægelse tilsluttede sig sådanne vildfarelser som at Kristi legeme og blod ikke er virkeligt tilstede i nadverens brød og vin, eller at kristne ikke er pligtige at adlyde den verdslige øvrighed, men tværtimod bør omstyrte den og således indføre Guds Rige - opfattelser, der var lige så afskyelige for den lutherske reformationsbevægelse som for Romerkirken ...

I denne situation blev det nødvendigt at fremsætte en helt anden slags erklæring; det var ikke tilstrækkeligt at forklare afskaffelsen af diverse misbrug; det var nødvendigt at redegøre for, både hvad der var og ikke var den ægte reformatoriske bevægelses tro.

Hovedansvaret for dette arbejde kom til at påhvile Luthers nærmeste medarbejder Philip Melancton. I de følgende måneder arbejdede han ihærdigt på at udarbejde en bekendelse, formet som en beskrivelse af, hvad der forkyndtes og praktiseredes i de reformatoriske menigheder. Samtidig førte han hektiske forhandlinger med repræsentanter for det romerske parti, dels for at lodde stemningen hos dem og få overblik over, hvor stærke for-

Jais H. Tinglund

Associate Pastor ved Our Savior Lutheran Church i Aberdeen, South Dakota og Saint John's Lutheran Church, Columbia, South Dakota.

Redaktør af Lohses Store Bibelleksikon m.v.
Redaktør af den danske oversættelse af Konkordieformlen.

muligheder de kunne acceptere, dels for at påvirke deres indstilling og forberede dem på, hvad der ville komme fra de evangeliskes side. Imens førte han drøftelser med sine kolleger; endelig udvekslede han breve med Luther i Koburg, som indstændigt formanede ham til ikke at give for mange indrømmelser ...

Den 25. juni 1530 blev Den Augsburgske Bekendelse oplæst, både på tysk og latin (med visse forskelle imellem de to, som undertiden har sat grå hår i hovedet på senere tiders teologer); en fremstilling af, hvad der lærtes og praktiseredes i de evangeliske menigheder, hovedsagelig beregnet på at påvise, at dette ikke var andet, end hvad Kirken altid havde troet og lært - med tilføjede fordømmelser, hvori man distancerede sig fra de sværmeriske reformationsbevægelser.

Den Augsburgske Bekendelse løste ikke problemerne, men den kom til at udgøre et samlingspunkt for den oprindelige, moderate reformationsbevægelse i lang tid derefter.

Blandt folkekirkens bekendelsesskrifter er det hovedsagelig Den Augsburgske Bekendelse, der repræsenterer den særligt lutherske profil - i modsætning til andre lutherske kirkesamfund, så som mit eget, der har forpligtet sig på et langt mere righoldigt udvalg af reformatoriske bekendelsesdokumenter. Hvorvidt dette er en del af forklaringen på, at den lutherske bevidsthed i Den Danske Folkekirke er så svag, er endnu et tema, der falder uden for nærværende artikels synsvinkel ...

1 Bekendelsens Artikel X fastslår, at "Om Herrens nadver lærer [vore menigheder], at Kristi legeme og blod er virkeligt tilstede og uddeles i Herrens nadver til dem, der spiser, og de misbilliger dem, der lærer anderledes." I 2001 tilsluttede folkekirken sig Leuenberg-Konkordien, som fastslår, at man nu er i enighed med dem, som lærer anderledes ...

Abraham – et dårligt valg?

28

Af Arne Helge Tøigen, Oslo / Oversættelse: Annlise Larsen

En af de skikkelser, som er bredt præsenteret i Skriften er Abraham. Vi møder ham første gang i 1 Mos 11,27, og kan følge hans livshistorie i mange kapitler fremover. I Det nye Testamente henvises der stadig til ham som den mand, Gud udvalgte som stamfader for Israels folk, Jesu stamfader, og de troendes åndelige far. Der står ikke meget i Skriften om, hvorfor Gud udvalgte netop Abraham. Hans historie minder os alligevel om, hvad Gud ser efter, når han udvælger mennesker både til tjeneste og frelse.

I denne artikel får vi nogle glimt fra Abrahams liv og historie for at belyse spørgsmålet om, hvorfor Gud valgte akkurat ham som tjener for sin frelsesplan. Læseren vil forhåbentlig tænke igennem for sin egen del, hvad der skal til for at kunne tjene den levende Gud.

Abrahams tid og vor tid

Abraham levede i den anden store tidsepoke i menneskehedens historie. Den tid, der begyndte efter syndfloden. Både hans egen tid og den epoke, som lå forud for denne, viser, hvordan syndens store magt ytrer sig, og fører menneskeheden ind i kollektivt frafald fra Gud. Før Abrahams tid havde Gud allerede grebet ind for at standse og begrænse udfoldelsen af syndens magt to gange. Først ved syndfloden, dernæst ved at forvirre men-

neskenes sprog.

Ligheden mellem Abrahams tid og den tid, vi lever i, er slående. Syndens kræfter har den samme magt også i vore dage. Over for den mentalitet, som præger vor tid, føler troende mennesker afmagt. Frafaldets kræfter synes at være stærkere end de tiltag, de troende udøver for at lede mennesker ind i troens samfund med den levende Gud og frelsen i Jesus Kristus. Til lige virker syndens dragende og bindende magt også stærkt på kristne mennesker. Alligevel er der grund til håb om frelse, også i vor tid. Årsagen til det vil vi se nærmere på.

Guds indgriben til frelse

Ifølge Skriften gentager historien sig. Gang på gang har menneskeheden bevæget sig mod åndeligt mørke og frafald. Samtidig viser det sig, at den almægtige Gud griber ind i vor verdens mørke historie for at frelse mennesker fra syndens magt og Guds dom. De indgreb, Gud har foretaget, er sket på tidspunkter, hvor syndens magt syntes at være stærkest, mørket tættest og håbløsheden størst. Guds handlemåde følger i disse tilfælde altid et bestemt mønster: *Først* taler Gud ind i verden om, hvad han vil gøre. *Derefter* gør han det, han har lovet. Ved at opfylde sine løfter, trods den modstand, Satan og den gudsfjendtlige verden

byder ham, viser Gud sin almagt.

Den mørkeste og ondeste dag i menneskehedens historie er syndefaldets dag, men selv på den dag greb Gud ind og gav det første løfte om frelse (1 Mos 3,15). Han ville knuse Satan og tilintetgøre den magt, som synden havde vundet over mennesket. Dette løfte blev opfyldt ved at Gud lod sig føde ind i denne onde verden ved gudsmennesket Jesus Kristus. Ved hans lidelse, død og opstandelse er Satans og syndens magt definitivt knust. For at denne frelse kunne blive mulig, måtte Gud imidlertid først skabe et folk, som Guds søn kunne fødes ind i, nemlig Israels folk.

Gud valgte Abraham

På dette punkt i historien, hvor Gud greb ind for at skabe Israel, møder vi Abraham. Han er den mand, Gud vælger til Israels stamfader. Han mangler ikke menneskelige kvalifikationer. Sandsynligvis var han højt begavet. Han var modig, klog og rig. Trods alle disse fortrin manglede han alligevel den afgørende forudsætning for, at Gud kunne bruge ham i den tjeneste, han var valgt til. Han kunne nemlig ikke få børn, fordi hans kone var ufrugtbar.

HVORFOR VALGTE GUD SÅ NETOP HAM TIL AT BLIVE STAMFADER FOR SIT FOLK ISRAEL?

Svaret på dette spørgsmål lærer os noget helt afgørende om, hvordan Gud går frem, når han vælger menneskelige redskaber som led i at fuldføre sin frelsesplan. Gud vælger sådan, at selv det mest resursestærke menneske oplever, at det ikke kan udføre den tjeneste, Gud vil bruge det til. Sådan var det med Moses, kong David, kong Saul og med Paulus, blot for at nævne nogle.

Når det gælder Abrahams historie, viser den samtidig også, at Gud gav ham den afgørende forudsætning for at kunne blive brugt af Gud, nemlig *troen*. Hvad det betyder kan imidlertid let misforstås. Hvad den tro, som kvalificerer til tjeneste for Gud beror på, er der mange meninger om, også blandt mennesker, der bekender sig som kristne. Ikke så sjældent møder man den opfattelse, at det er nødvendigt at have tilstrækkelig tro på sig

selv for at blive brugt af Gud. Sandheden er alligevel, at det ikke harmonerer med den tro, Herren ser efter, når han søger en tjener. Dette forstår vi, når vi ser nærmere på, hvad det var for en slags tro, Gud gav Abraham, for at kunne bruge ham.

Abrahams tro og vor tro

Abrahams tro har noget over sig, som gør, at den adskiller sig væsentligt fra al anden tro, som vi møder hos mennesker. Den ytrer sig som en tro på Herren alene, og den var af en sådan karakter, at han blev frelst ved den. Frelsen ved troen består i, at Gud retfærdiggør den, som ikke selv har gerninger at vise frem for Gud. Sådan var det med Abraham, og sådan er det for dig, hvis du har den sande og frelsende tro. Forholdet er imidlertid, at den tro, Abraham blev frelst ved, også blev helt afgørende for hans tjeneste. Gud sørgede nemlig for at bringe Abrahams tro på, hvad Gud kunne udrette ved ham i overensstemmelse med den tro, han blev frelst ved. Ligesom Abraham ikke kunne tro på sig selv og sine egne gerninger som frelsesgrundlag, kunne han derfor heller ikke tro på sig selv og sine egne forudsætninger i sin tjeneste.

Et forhold, som ikke alle er opmærksomme på, er, at den frelsende tro ikke kun rettes opad mod Gud, men at den også vil have magt over det troende menneskes tanker, liv og tjeneste. Når dette sker, opstår der ofte en personlig og indre konflikt, fordi også troende mennesker føler trang til at ophøje sig selv i stedet for at ophøje Herren. I denne kamp er det nødvendigt, at den frelsende tro sejrer og får magt. Selvophøjelse og tro på egne forudsætninger er nemlig den største hindring for, at Gud kan bruge et menneske i sin tjeneste.

Derfor føres det menneske, som Gud vil bruge i sin tjeneste, ind i en kamp, hvor troen på sig selv skal tilintetgøres. Kun på den måde kan Gud sørge for, at troen på Guds almagt og godhed vokser på en måde, som sætter det troende menneske i stand til at tjene Herren. Sådan gik det Abraham.

Det var nødvendigt for Abraham at miste troen på, at han virkelig kunne tjene gud. I stedet for gav gud ham troen på, at intet er umuligt for gud. Det skal vi se nærmere på.

Hvordan Gud satte Abraham i bevægelse

Underligt nok står der ikke noget om, hvornår og hvordan Abraham kom til tro på Herren. Første gang, vi møder ham i Skriften, er Gud i færd med at føre ham ind i sin tjeneste. Denne tjeneste skulle begynde med et opbrud fra den by og det land, han boede i, med slægten og også med hans fars hus. Abrahams liv skulle ledes i en anden retning. Målet var det land, Herren ville give ham (1.Mos.12.1ff).

Herrens påbud om at bryde op må have virket lammende på Abraham. At foretage et sådant brud med slægt og venner var risikabelt for en beduin. Alligevel var bruddet et nødvendigt skridt på Herrens vej, for at Gud kunne bruge ham. For Abraham indebar dette skridt, at han i tro måtte overgive sit liv til Herren. Hvad var det så, der fik den troende Abraham til at foretage dette brud?

Der gives kun et svar på dette spørgsmål. Abraham blev overbevist om, at *de løfter Gud gav ham*, var sande. Det må vi ikke glemme. Dybest set er det ikke opfordringer eller såkaldte udfordringer, der kan få troende mennesker ind i en sand tjeneste for Gud, men *løfterne* om, hvad Gud i sin almagt vil og kan gøre. Efter at have givet Abraham den lammende befaling om at bryde op, talte Gud derfor til ham om alt det, *han* ville gøre for ham og ved ham. I disse løfter siges der faktisk intet om, hvad Abraham kunne formå ved egen kraft. Der stilles overhovedet ingen krav til ham. Læs 1 Mos 12,2-3, for at forsikre dig om det, Herren talte om: *Jeg vil gøre dig til et stort folk, jeg vil velsigne dig, jeg vil give dig landet, og jeg vil gøre dig til en velsignelse* – og i dig skal alle jordens slægter velsignes.

Hvad gjorde Abraham så? Han hørte på Guds løfter, han brød op, han drog ud mod det land, han var blevet lovet. Han begyndte på en rejse, der bød på store vanskeligheder og forhindringer. Han oplevede et brud med brodersønnen Lot, der havde fulgt ham et stykke på rejsen (1 Mos 13,1ff). Der er ingen tvivl om, at Lot også var et frelst menneske. I korthed må det alligevel siges om ham, at hans liv ikke var præget af den frelsende tro på samme måde som Abrahams. Det gav sig udtryk ved, at Lot foretog valg i livet, der viste, at han ikke søgte Guds rige først. Hans valg førte ham ind i en åndelig set farlig situation, han

bosatte sig nemlig i byen Sodoma, der var kendt for sin umoral. Så han blev repræsentativ for den type troende mennesker, som Gud vanskeligt kan bruge.

Hvordan Gud stadig lod Abraham leve i troen

Når det derimod gælder Abraham, førte Gud ham sådan, at den tro, der frelste ham, stadig i større grad kom til at præge hans liv. Først og fremmest skete det ved, at Gud *ventede* med at opfylde det løfte, han havde givet ham. For de mennesker, der tjener Gud, er det lidt af en prøvelse at opleve, at Gud venter med at opfylde de løfter, vi håber på, når det gælder andre menneskers frelse. Særlig vanskeligt er det, når det drejer sig om personer, der står os nær, og som vi beder for. Det er også en prøvelse, når livet præges af hverdagens vanskeligheder, sådan som det skete for Abraham. Men lad os lægge mærke til, at efter flere hårde år med rejser og krig kom Gud til sidst og trøstede Abraham (1 Mos15,1ff).

Denne samtale giver os et glimt ind i et troende menneskes kamp. Den viser også, hvordan Gud trøster dem, der står i en sådan kamp, og hvordan troen kan styrkes. Abraham lagde hele sin nød og alle sine skuffede forventninger frem for Herren: "Jeg går barnløs bort," klagede han. Men sådan som situationen så ud for Abraham, sådan så den ikke ud for Gud. Derfor gav Gud Abraham noget, som styrkede hans tro netop i denne situation, hvor de mørke tanker plagede hans sind. Gud talte om løfterne endnu en gang, og derved blev Abrahams tro på ny tændt (1 Mos 15,4). Hvor nøjagtigt den tro på Guds løfter, som skabtes ved disse ord, er forbundet med den frelsende tro, ser vi ved, at Skriften i denne sammenhæng siger, at Gud regnede Abraham denne tro til retfærdighed (v6).

Abrahams tjeneste blev ikke kun dette at avle Isak. Han blev også gjort til et forbillede for alle mennesker, der lever i den frelsende tro, sådan at vi kan genkende os selv i Abrahams tros-kamp. Det kan vi læse om i Rom 4,17ff. I den tid, hvor Abraham ventede på, at Guds løfter skulle opfyldes, blev hans tro i virkeligheden styrket. Fordi han oplevede, at de naturlige forudsætninger for, at løftet kunne opfyldes, ikke var til stede, blev hans forventninger og hans håb til Herren stadig større. Han blev stærk i

sin tro, idet han gav Gud æren, står der. Derfor kunne Gud stadig bruge ham.

Gud vil beholde æren

Var Abraham et dårligt valg? Menneskelig set, må svaret være ja. Abraham blev jo valgt til noget, som han helt og fuldt mangede forudsætninger for. At det "menneskelige" svar på dette spørgsmål bliver ja, viser imidlertid, hvor uendelig fjernt "menneskelige" vurderinger er fra Guds tanker. I sig selv bør dette give os en påmindelse om, at Guds måde at gå frem på, bygger på en forudsætning, som er højst "menneskelig" at glemme, nemlig at Gud er almægtig, og selv vil have æren for *hele* sin frelsesgerning.

Hvorfor vil Gud beholde æren? Svaret er, at når Gud alene får æren for hvert menneskes frelse, så bliver hans uendelige nåde og kærlighed også gjort synlig for os. Når det sker, bliver vi, der tror, netop styrket i troen på Herren. Når den ære, som tilkommer Gud, derimod deles med mennesker eller helt og fuldt tilfalder mennesker i stedet for Gud, skades troen. I yderste konsekvens dør den, fordi den da ikke længere rettes mod Gud. Frafaldet er nærliggende, når mennesker får ære i stedet for Herren Jesus selv. Derfor advarer Jesus også om, at der i endetiden skal fremstå falske hyrder og profeter, som tager æren fra Gud og i stedet for fremhæver sin egen person. En sådan frafalds mentalitet præger desværre vor tid i høj grad (Mat 7, 15ff).

Fordi Gud elsker os syndere med en uendelig og bundløs kærlighed, tilbyder han os sin frelse og nåde for Jesu skyld.. Fordi han vil eje hver eneste af os, fornedrede han sig selv til døden på korset og løste os fra syndens gæld. Denne kærlighed er alene bevæggrunden for, at han vælger sine tjenere og sender dem ud i verden med budskabet om nåden.

SINE TJENERE VIL HAN ALTID BRUGE PÅ EN SÅDAN MÅDE, AT DE IKKE SKYGGER FOR HAM, HANS ÆRE, MAGT OG KÆRLIGHED.

Netop derfor vælger han dem, som ikke er noget i menneskers øjne, og netop derfor sørger han også for at lede dem sådan, at de fratages troen på egen magt og kraft og samtidig bliver styrket i troen på Herren.

For dig, der tror, bliver spørgsmålet, om du vil tjene Gud på disse præmisser? Måske byder det dig imod, fordi det gør dig alt for lille og påtvinger dig en alt for barnlig tro på Herrens storhed og magt? Stiller du dig alligevel til rådighed for Herren på disse præmisser, vil du i sandhed også få glæde i din tjeneste. Glæde over, at Herren opfylder sine løfter til sin tid, og over, at han formår langt ud over det, du selv er i stand til at forstå. Om ikke før så vil du se det i Himmelen. Lad os, der er i tjeneste for Herren, bede Ham om at blive bevaret i troen, så vi, efter vore kræfter er udtømt, alligevel kan prise vor Herre og Gud, sådan som det står skrevet i Johannes Åbenbaring 7,12: "æren og magten og styrken tilhører vor Gud i al evighed". Amen.

Arne Helge Teigen f. 1957.

Cand.theol fra MF i Oslo 1984.

Missionær i Peru 1985-1989.

Lærer ved SETELA Teologiske seminar, Arequipa, Peru 1993-95.

Lektor i systematisk teologi ved Fjelhaug Missionshøjskole, Oslo fra 1997.

Stipendiat samme sted 1999-2004.

Har skrevet bogen: "Ordet skal aldri miste sin kraft", Lunde 2001 og medforfatter på bogen: "Såtid vekst og modning. Historien om Norsk Luthersk misjonssambands arbeid i Asia, Afrika og Sør-Amerika", Lunde 2002.

Missionær i mudderet

PULS 22 Af Peter O.K. Olofson

Vi skulle tage turen fra Mbeya til Matema for at have et par dage i fred og ro med børn og svigerdatter. Det havde regnet en del de sidste dage. Vejene var ukendte, men modet var godt, og kursen blev sat. Vi kørte ad fin asfalteret vej de første hundrede kilometer. Siden måtte vi forsøge os med de stedlige jordveje gennem "urskoven". Tiden gik, tusmørket kom, og vi spurgte os selv, om vi nu også var på ret vej. Måske skulle vi have drejet til højre i stedet for venstre - der og der. Der var ingen overflod af vejskilte.

En mand vinkede til os og vi standsede. Kunne vi ikke lige hjælpe ham... ja, hvorfor ikke? Vi tog manden og to en halv store sække majs med i bilen. Om nu alt gik galt, så måtte han kunne borge for husly om natten. Vi pløjede os gennem mudderet, men ikke alle kunne det. I nattens mulm og mørke blev vi standset af passagerer og andre fra en daladala (Minibus). Hvordan ville vi have det, hvis vi var kørt fast i mørket, og ingen ville hjælpe os? (Alt, hvad I vil, at mennesker skal gøre mod jer, det skal I også gøre mod dem... Matt 7,12).

Vi forsøgte med vores HiLux, men lige meget hjalp det. 4 hjuls træk eller ej - daladalaen kom ikke ud af stedet. Da vi måtte opgive, mødte vi kun venlige ord: Vi havde nemlig gjort, hvad vi kunne. Der er en verden til forskel på, om der kan siges: "De gjorde intet" eller om der kan siges: "De gjorde, hvad de kunne". Vi gjorde, hvad vi kunne i mudderet i nattens mulm og mørke, men det var ikke nok til at få dem fri. Det tykke reb, vi havde investeret i et par uger før, fik de lov til at beholde. Også i sådanne situationer er det, at vi viser, hvad det reelt betyder, når der står "Soma Biblia" (læs Bibelen) og "Danish Lutheran Mission" på bilen.

Var vi på ret vej? Vi vidste det ikke. En brochure blev vist frem og vi forstod, at vi vist kun havde kort igen til vores mål. Men

tvivlen var der stadig. Forstod vi nu hinanden ret? Kort tid efter kom vi til en markedsplads, hvor vores mand og hans majs skulle af. Der kunne vi se et skilt, der viste til stedet, hvor vi skulle hen. Trods mørke, ukendskab til vejen og bange anelser, kom vi frem. Og herligt var stedet, vi kom frem til.

To dage efter var det nytårsdag og den lutherske kirke på stedet havde nytårs gudstjeneste. Vi var glade. Det var hjemligt. Der var jo vores egen kirke og liturgien på swahili, havde vi stiftet bekendtskab med på sprogskolen i Morogoro. Det varmede, at flere kom forbi, da vi havde sat os i kirken, og bød os velkommen. Det varmede indtil tre præster entrede kirken - to mænd og en kvinde. Kvinden stod for gudstjenesten, mens den ene mand var prædikant.

Hvad gør en missionær i den situation? På den ene side er vi gæster i landet og gæster i kirken - på den anden side er det hverken landet eller en given kirke, der bestemmer, hvad der er ret og uret, sand lære og falsk lære. Det er alene Guds Ord. Det er det, vi er sendt på og det er det, vi er sendt med. Skal vi støtte ubibelske strukturer og dermed ubibelsk lære ved vores tilstedeværelse - blot fordi vi ikke er "indfødte". Svaret må og kan kun være nej. Der er mange situationer, hvor vi netop er 'fremmede' med ukendskab til mange ting, og derfor stikker en finger eller hel en hånd i jorden, men når det gælder læren og livet efter Guds Ord, da er det en falsk ydmyghed, hvis missionæren (subsidiært missionselskabet) indretter sit virke og sin færden imod Guds Ord, blot fordi han/hun er missionær. Da er det en dårlig mission, der drives.

Dagen efter - om søndagen - holdt vi vores egen gudstjeneste. Det var det vidnesbyrd missionens Herre krævede af os på missionsmarken den dag.

Biskop i modvind på klippeøen

I januar ønskede seks af landets biskopper at indføre et ritual for velsignelse af homoseksuelle par. Biskopperne udsendte en udtalelse, hvor det bl.a. hedder: "Vi betragter det registrerede partnerskab som en god ramme om et sådant samliv"... og videre ... "de bibelske udsagn om homoseksualitet kan ikke anvendes i en fordømmelse, idet evangeliets helhedssyn vejer tungere i denne sag end enkeltstående bibelord."

Søndagen efter, at den biskoppelige udtalelse var offentliggjort, indledte sognepræst i Hasle-Rutsker på Bornholm gudstjenesterne med at fortælle menighederne, at han havde protesteret overfor biskop Erik Normann Svendsen, Københavns Stift.

Dette modige skridt af sognepræsten fik biskoppen til at skrive i Bornholms Tidende den 14/1: "Den valgte form er så meget mere kritisabel, som præstens personlige indledning efterfølges af en opfordring til bøn og bod, der i denne sammenhæng ikke synes begrundet i hans egne, men andres synspunkter. Bøn og bod på andres vegne er ganske enkelt ukristelig tale ..." og videre "de få bibelsteder, der omtaler homoseksualitet handler efter min opfattelse om seksuelt misbrug og ikke om registreret partnerskab..."

I de følgende uger var der hver dag flere læserbreve om sagen. Seks præster på øen støttede præsten i Hasle ved at skrive: "Vi finder at et sådant ritual er i åbenlys modstrid med klare ord i den Bibel, som er den kristne kirkes grundlag og rettesnor i alle spørgsmål om kristen tro og livsførelse."

Der er al mulig grund, at glæde sig over, at de seks præster: Carsten Møller-Christensen, Allinge; Jens Kaltoft, Knudsker; Lars

Jensen, Poulsker; Per Munch, Nyker; Peter M. Jensen, Klemensker og Finn Kappelgaard, Nexø melder så klart og utvetydig ud i sagen. (Bornholms Tidende 20/1)

Prædikant i Evangelisk Luthersk Missionsforening, Gunnar Rasmussen, Rønne: "Biskoppen skriver, at bøn og bod på andres vegne er ukristelig tale. Jeg vil blot minde biskoppen om, hvad Guds Ord siger. Jeg vil nævne profeten Nehemias, der identificerede sig med sit folk, og bekymrede sig om det. Han bekendte folkets synder, som sin egen" (Bornholms Tidende 17/1)

Tidl. sognepræst i Olsker, Peter Aage Bak skriver den 21/1 bl.a.: "Kristi Jesu apostel, ambassadør, skriver, at mænd, der ligger i med mænd, skal ikke arve Guds Rige. Om der så var hundrede biskopper, som siger noget andet, så står apostelens ord fast. Han taler på kirkens herres vegne. Biskopperne kan ved deres stilling hindre homofile i at arve Guds rige!.... det gør ondt at gå imod sin egen biskop, men vi er nødt til at gøre det, fordi biskoppernes stilling leder mennesker vild og kan fritage dem arven i Guds rige. Og det er det værste, en kirke kan gøre."

Det er flot, at missionsfolket stille og roligt stiller sig bag de bibeltro præster på øen. At deltage i den offentlige debat, er en af måderne, hvor biskopperne kan se, at de er helt ude af trit med Guds eget klare ord, og der er en flok mennesker, som er klar over dette.

Ikke et eneste læserbrev mod biskoppen indeholdt personangreb – flot. Den lille kirkekamp blev kæmpen ved at biskoppens udtalelser blev sat op imod Bibelens klare tale i denne sag.

Bornholmerne fortjener ros og er et eksempel til efterfølgelse.

BIBELSK FORKYNDELSE I DAG 2/3

Artiklerien, Bibelsk forkyndelse i dag, er et resultat af det udvalgsarbejde, som Luthersk Missionsforenings landsstyrelse satte i gang i december 2003. I seriens anden artikel fokuseres på de impulser som apostlenes forkyndelse i Apostlenes Gerninger kan give til vores forkyndelse i dag.

Inspireret af apostlene

34

Af Jens Ole Christensen

I overvejelserne om, hvordan vi forkynder evangeliet i dag, er jeg ofte kommet til at tænke på de eksempler på prædikener, vi har i Apostlenes Gerninger. De taler, vi møder der – de fleste af Peter og Paulus – har opmuntret og udfordret mig. På de følgende sider, vil jeg indvie læserne i nogle af de tanker, de taler har sat i gang.¹

To fejlkilder

Nu er det ikke uden videre klogt at sige: Sådant prædikede apostlene, sådant skal vi også prædike. Vi skal nemlig være opmærksomme på i hvert fald to fejlkilder, når vi arbejder med disse tekster for at lære selv at prædike:

For det første, er de fleste taler i Apostlenes Gerninger evangeliserende.² De er rettet til ikke-kristne. Vi får altså ikke i disse taler et indtryk af apostlenes *menighedsforkyndelse*. I virkeligheden ved vi meget lidt om, hvordan der blev prædikeret ved den første kirkes gudstjenester. Skal vi have et indtryk af det, er de nytestamentlige breve måske den bedste kilde. Vi ved i hvert fald, at flere af de breve blev læst op i menighederne.³ Ligeledes ved vi, at evangelierne langt tilbage i oldkirken er blevet brugt som læsninger og prædiketekster ved gudstjenester.

For det andet er apostlenes (frelses)historiske situation ikke

den samme som vores. Vi er fx ikke øjenvidner, der har set den opstandne⁴ og vi kan ikke på samme historiske måde som de, sige at vores tilhørere har slået Jesus ihjel.⁵ På et dybere åndeligt plan, kan vi dog godt sige det - det er jo netop noget af det, forkyndelsen handler om, at få mennesker til at indse.⁶

Med de to vigtige forbehold er der nu stadig meget at lære af apostlenes taler og lade sig inspirere af. Resten af artiklen vil bestå af nogle punkter til inspiration - i lidt tilfældig rækkefølge. Det er altså ikke nødvendigvis det vigtigste, der kommer først.

I samtlige taler er der en hentydning til den situation, talen blev holdt i

Det er en vigtig opdagelse, af ingen af talerne i Apostlenes Gerninger kunne være holdt uforandret på et andet sted eller til en anden tid. Der er altid – i det mindste – en lille bemærkning, som afslører, at nu tales der til disse virkelige mennesker på dette konkrete sted.⁷ Nogle gange fylder denne situationsrapport meget. Det gælder fx når Paulus taler til de lærde på Areopagos i Athen. Her dominerer hentydningen til situationen næsten hele talen igennem.⁸ Andre gange er den kun en lille sidebemærkning, som fx Peters tale i Cornelius hus.⁹

Men talen er aldrig helt løsrivet fra tid og sted. Det er åbenbart

ikke apostlenes ideal uden videre at være tidløse. Når de alligevel er blevet det, er det fordi deres budskab var tidløst. Udformningen af deres taler kunne være nok så situationsbestemt.

Min refleksion: I en stor del af min egen virksomhed er jeg rejseprædikant. Og jeg har ingen anfægtelser over at genbruge manuskripter. Hvis Gud har givet mig noget vigtigt at sige, og jeg har brugt tid på at forberede mig ordentligt, så er det også i orden – ja, måske det eneste forsvarlige – at sige det flere steder. I hvert fald så længe det er varmt for mig selv, og jeg skønner, det er aktuelt for tilhørerne.

Men der er alligevel en vigtig påmindelse i apostlenes hentydninger til situationen: Det er konkrete mennesker, jeg taler til. De har deres situation og sted. Derfor må jeg gøre mig det arbejde at tænke igennem, hvad det betyder for mit genbrug af manuskripter, at netop i aften, er jeg i en forsamling af midaldrende i Rødovre og ikke i en ungdomskreds i Helsingør. Det betyder noget for tone, sprog og eksempler. Mindre og større ændringer vil være nødvendige.

Hvis jeg ikke gør mig den overvejelse, kan det blive direkte skadeligt for forkyndelsen. Hvis jeg fx står og taler til en forsamling af gifte midaldrende om kæresters seksuelle fristelser skaber det sjældent ægte syndserkendelse. Der er langt større fare for, at det skaber farisæere eller at folk sidder og tænker på naboens halvvoxsne børn.

Således betyder det også noget, at jeg gør mig klart hvilken stemning, jeg taler ind i. Er folk i feststemning, fordi det er adventsfesten eller er de ramt af chok, fordi det er i dagene efter flodbølgen i Asien. Hvor meget jeg skal hentyde til de forhold er en skønssag. Nogle gange skal jeg tale *med* stemningen andre gange *imod* den – alt efter hvad Ånden giver. Men tilhørerne må godt fornemme, at jeg ved hvor jeg er, og hvad der sker i den store verden. Det kan faktisk også betyde noget for min overvejelse af, hvad folk trænger til at høre lige nu. Jesus taler om den gode tjener, der giver folk deres kost i rette tid.¹⁰

Det er blevet sagt om forkyndelsen i LM, at den er tidløs. Efter mit skøn er det sagt med nogen ret, og det er først og fremmest positivt. Det er ikke uden grund at vores lærefædre C. O. Rosenius og Chr. Møller har kunnet genudgives mange årtier

efter deres død. Det er ikke overgået ret mange af vækkelsernes ledere.

Men her ved det første punkt bliver vi mindet om, at tidløshed ikke er alt, og at den nogen gange kan spærre budskabet inde.

På et tidspunkt kommer alle taler til at handle om Jesus

Apostlene kan komme vidt omkring i deres taler. Stefanus gennemgår det meste af Israels historie,¹¹ Paulus citerer et par græske filosoffer¹² og Peter forholder sig til folks reaktion på hans egen og de andre disciples optræden.¹³ Men på ét eller andet tidspunkt ender de alle tre det samme sted: Det handler om Jesus. Han er ikke altid den, der statistisk set fylder mest i prædikenen – målt i antal af ord – men det er i ham, den afgørende meddelelse ligger. Eller måske mere præcist: Uden ham mister alt det andet, der er sagt, sin vægt og betydning. Og alt det andet peger på ham.

Der er for øvrigt et træk, der springer i øjnene, når man læser talerne på langs: Det er, som om opstandelsen fylder mere, både i omfang og vægt, end korsforkyndelsen. Hvor rækkefølgen i påsken blev kors og opstandelse er rækkefølgen i apostlenes forkyndelse opstandelse og kors. Jf. sammenfatningen af Paulus forkyndelse i Athen: Han prædikede om Jesus og om opstandelsen.¹⁴

Måske skyldes dette træk i talerne, at de fleste er evangeliserende taler. Det er nærliggende at spørge: Er korset et tema mennesker først for alvor får øre for i løbet af livet med Gud? Skal man leve med Guds lov – og ikke bare høre den udtalt i en prædiken – for at blive sulten efter forsoningen? Erfaringer både fra mission i Danmark og vores missionsområder kunne tyde på det. Iagttagelsen af at det hele på et tidspunkt kommer til at kredse om Jesus, handler om centrum og periferi. Der er en mangfoldighed af temaer i De hellige Skrifter. Der er intet menneskeligt, som er dem fremmed, og vores trosbekendelse har ikke bare en anden artikel om Jesus, men også en første om livets mangfoldighed og en tredje om Åndes virke i nådemidlerne og menigheden. Alligevel er det en afgørende iagttagelse, at det hele peger på et bestemt centrum, for der er kun ét navn i hvilket, der er frelse.¹⁵

Vi har en mangfoldighed af temaer at forholde os til som præ-

dikanter. Det er intet ideal, at alle prædikener kommer til at lyde som om det er Langfredag, og at alle tekster udlægges som om de er fodnoter til Romerbrevet kap 1-8. (For nu at referere til et par almindelige forestillinger om LM-forkyndelsen.)

Gud har nemlig talt til os mange gange og på mange måder.¹⁶ Men hvis folk ikke fornemmer, at mangfoldigheden i sidste ende peger ét bestemt sted hen, så må vi spørge os selv, hvad der er galt. Især de af os som – med rette – mener at den traditionelle LM-forkyndelse undertiden har været for ensidig, må konstant stille os selv det testspørgsmål. Og vi må være lydhøre, når vågne tilhørere stiller det til os.

Der er altid en personlig henvendelse i apostlenes taler

Der er noget, der afgørende adskiller disse taler fra foredrag. Det er den personlige henvendelse til tilhørerne: Denne Jesus, som I har hørt om, det er ham, I skal omvende *jer* til, det er ham, der frelser *jer* fra jeres synder, det er ham, der giver *jer* evigt liv.

Det er ikke bare apostlenes anliggende at fortælle at det skete, og at det er sandt. Det er deres anliggende at fortælle, at det betyder noget for tilhørerne. Denne henvendelse er et kendetegn på al ægte forkyndelse; undertiden mere underforstået end udtalt,¹⁷ men den er til stede i samtlige taler i ApG.¹⁸

Det er i øvrigt påfaldende, at hvor vores prædikentradition almindeligvis giver denne henvendelse i ental ("Du"), så kommer den i talerne i Apostlenes Gerninger i flertal ("I" og "jer").¹⁹ I øvrigt er henvendelsen ikke et spørgsmål om, hvorvidt der er udstrakt brug af "du" eller "I" i en prædiken; men om det i tonen, ordene og tilrettelæggelsen skinner igennem, at der er en taler her, som vil sige sin tilhører noget. Der er en gave, tilhøreren kan få gennem disse ord. Og der er et kald, han skal tage stilling til. Det er det afgørende.

Mange år senere understregede Martin Luther, at kristendom er et spørgsmål om brugen af de personlige pronominer. Det afgørende er ikke, at Jesus døde og opstod; men at han gjorde det *for mig*.

To refleksioner:

For det første: I en tid hvor den formelle kvalitet af vores prædikener formodentlig er stigende – og hvor mange af os er langt

mere veluddannede en prædikantgenerationen før os – lever vi måske med en særlig fristelse til, at henvendelsen dør i vores forkyndelse. Det bliver pæne, veldisponerede og velformulerede taler. De bliver måske også mindre kedelige end tidligere. Men mennesker mangler fornemmelsen af, at vi *vil* dem noget vigtigt. Jeg må hele tiden spørge mig selv: Hvad betyder det jeg siger nu for mine tilhørere? Og: Kan de høre det?

For det andet: Det er kommet på mode at bebrejde vores postmoderne samtid, at den ikke spørger efter sandheden, men kun efter om det virker. Den kritik er der noget berettiget i; men de postmoderne er både bibelske og lutherske, når de spørger, hvad det betyder *for mig!*

Der er meget lidt frygt for at såre i disse taler

Man kunne fristes til at tro, at den betoning af det situationsbestemte, som jeg ovenfor har nævnt, handler om at undgå at såre og støde tilhørerne. Men det er ikke pointen. Der er tvært imod en påfaldende lille frygt for at såre og støde i disse taler. Det viser sig fx hos Peter på pinsedag: "Den Jesus, I har korsfæstet..."²⁰

Stefanus giver sig til at belære det jødiske råd om Israels historie og bringer dem tilsyneladende yderligere i affekt, ved at betone alle de gode gerninger, Gud gjorde for folket, når det var borte fra det forjættede land. Det var ikke rart at høre på for jødiske nationalister.²¹

Begge disse eksempler er præget af, at taleren går efter de eksempler, der er mest aktuelle og dermed også mest ømme. Det kunne for en overfladisk betragtning næsten høres som unødvendige provokationer – og for øvrigt kostede det Stefanus livet. Men de var ikke så bange for mennesker, disse første prædikanter, ligesom tanken om Guds vrede var nærværende hos dem. Det er interessant, at den tale, som ofte med god ret nævnes, som det mest fremtrædende eksempel på, at Paulus tilpasser sig sine tilhørere, Areopagostalen, tydeligt fremhæver den kommende dom.²²

Samtidig: De sårer ikke bare for at såre; de provokerer ikke bare for at provokere. De fandt ikke et ideal i at være så upopulære som muligt. Faktisk var menigheden i Jerusalem i perioder temmelig populær.²³ Pointen er, at de hverken positivt eller nega-

tivt var styret af folks reaktioner. Den holdning kan man vist kun fastholde, hvis man er styret af Guds reaktioner.

Det personlige vidnesbyrd er fremtrædende

Vi har tidligere set, at tilhørernes situation spiller en stor rolle i disse taler. Det påfaldende er, at det gør talerens situation faktisk også. Eller sagt på en anden måde: Der er et stærkt element af personligt vidnesbyrd i mange af disse taler: Stefanus fortæller, at han lige nu ser Jesus stående ved Faderens højre hånd.²⁴ Paulus fortæller menighedens ældste i Efesos om sit personlige forhold til sit budskab,²⁵ og han fortæller den magtfulde kong Agrippa, at han som fange har det bedre end en konge.²⁶ Det interessante er ikke bare, at de siger disse ting; men også de situationer de siger det i: Under dødstrusler, i afskedssituationer og i fangenskab. Vidnesbyrd kan nemlig aldrig blive noget automatisk. Det er bundet til situationen og kunne i andre situationer lyde kunstigt og indstuderet. Vi mennesker lægger nemlig ikke bare mærke til, hvad der bliver sagt, vi lægger nok så meget mærke til hvem, der siger det.

Og så er der noget indiskutabelt over et vidnesbyrd. Når et menneske fortæller, hvordan han har det, hvad han har oplevet etc., så er det ikke til diskussion.

Vi bør måske også lægge mærke til, at disse vidnesbyrd ikke er ryggraden i de nævnte taler. Rygraden er skriftudlægningen og Jesusbegivenhederne. Vidnesbyrdene er et tillæg – eller for at blive i billedet – ikke ryggrad, men muskler.

Det er ofte antydnet, at vidnesbyrdet står svagt mellem os for tiden.

Det er uden tvivl sandt. Og nogle gange handler det måske om at give slip på noget blufærdighed – og på prædikantens bedste image. Men grundlæggende så er vidnesbyrd ikke noget, vi kan producere frem. Det er noget, der fødes af et liv med Gud. Og det er måske ikke tilfældigt, at de tre stærkeste vidnesbyrd i disse taler er født i situationer, hvor mennesker er kastet ud på livets rand. I det lys bliver spørgsmålet om at få plads til vidnesbyrdet i vores forkyndelse meget mere nærgående, end en pædagogisk efterlysning af personlige historier i vores forkyndelse. Det bliver et spørgsmål, om at leve med Gud og være sammen med ham. Også helt ude på randen af tilværelsen.

Apostlene prædiker ofte ud fra tekster og altid som skrifterne

Den typiske apostelprædiken har altså en ryggrad af bibeludlægning. (Det er så indlysende, at man kan nøjes med at læse i noterne i Bibelen for at opdage det.) Apostlene var grundlæggende optaget af at understrege, at de strengt taget ikke prædikede noget nyt; men kun det som skrifterne – altså GT – allerede havde prædikeret.²⁷

Og så er det værd at bemærke, at der er nogle få variationer fra denne form. Når Paulus skal prædike for de lærde på Areopagos, så er der ikke et eneste bibelcitater.²⁸ Det ville formodentlig ikke have sagt dem en brik. Men læser man teksten nøjere efter, så vil man opdage, at selv denne tale er fuld af bibelsk stof og af Bibelens verdensbillede. Selv om Paulus i formen kom athenerne et stykke i møde, så holdt han fast ved sit anderledes og provokerende budskab.

Man kan godt gøre sig en rent pædagogisk overvejelse om dette. Både når apostlene tager afsæt i GT, og når de undtagelsesvis tager afsæt hos en græsk filosof, foretager de nemlig en klassisk pædagogisk bevægelse: Fra det kendte til det ukendte. Ved at starte med at tale om noget folk er vant til, skabes broen til det, som man aldrig har hørt før og slet ikke kan tænke sig til (det er samme bevægelse fra det kendte til det ukendte og overraskende, man kan genkende i mange af Jesu lignelser).

Der er endnu én tale, hvor den direkte skriftudlægning spiller en meget lille rolle. Det er - overraskende nok - den ikke-evangeliserende afskedstale til menighedens ledere i Efesos.²⁹ Hvordan forklarer man det?

En nærliggende tanke er, at denne tale har så meget karakter af personligt vidnesbyrd, og at den bibelske helhedsforståelse er så fælles og indlysende, at det ikke er nødvendigt. Måske ville det virke lidt påkløstret.

Konklusionen er, at den bibelske substans er en nødvendig ingrediens i apostlenes forkyndelse. Skriftudlægningen er den almindeligste form. Og når det handler om formen, kender de variationens kunst og er ikke bange for at bruge den, når det er nødvendigt.

Denne binding til Skriftens indhold er nødvendig, fordi det er i Gudsordet, den opbyggende og overbevisende kraft ligger.³⁰

Gang på gang er det når ordet forkyndes at Ånden falder på forsamlingen.³¹

Man kan spore temaer, der dominerer til en tid og derefter glider i baggrunden

Det er tydeligt, at Esajas bog - og især sangene om Herrens lidende tjener - spiller en stor rolle for apostlenes forståelse af Jesus, og det der skete med ham.³² Men går man referencerne efter, vil man lægge mærke til, at disse tekster spiller en langt større rolle i begyndelsen af Apostlenes Gerninger end senere.

Man kan forestille sig to mulige årsager til denne udvikling. Den første handler om tilhørerne: Når apostlene talte til jøder, var det væsentligt at citere Esajas, som de kendte, senere betød det ikke så meget (jf. bevægelsen fra det kendte til det overraskende). Den anden forklaring handler om apostlene selv: De tekster levede særlig stærkt i deres sind i den første periode, siden blev de mere optaget af andre bibelske billeder af Jesus.

Dermed sætter denne udvikling i apostlenes forkyndelse fokus på to væsentlige pointer: For det første: Det er relevant at spørge efter hvilke bibelske tanker og billeder, der er særligt meningsfulde i vores åndelige og kulturelle situation. Kan man fx forestille sig at Jesu tale om, at han er vores ven³³ kan få ny aktualitet i et samfund, hvor familierne går i opløsning og venskaber ofte opleves som mere stabile end familierelationer og kærestere?

For det andet: Med risiko for at det kan blive en sovepude, så er der altså plads til, at vi forkyndere (i hvert fald i perioder) kan have vores særlige temaer, som vi dyrker. Noget vi på en speciel måde har hjerte for.

Så længe vi indgår i en helhed, hvor der er mange forkyndere, er det ikke så farligt, som hvis vi er eneforkyndere for den samme menighed. Det er jo sammen med alle de hellige, vi skal fatte bredden, længden, højden og dybden.³⁴

Tilhørernes reaktion er altid refereret

Når man får øje på dette, er det et lidt overraskende træk. Det er, som om talen ikke er forbi, før tilhørernes reaktion er refereret.

Ved samtlige taler bliver det refereret, hvordan folk reagerede; positivt eller negativt.³⁵

Der er kun én rimelig forklaring på dette: Folk havde mulighed for at give udtryk for deres reaktioner. "Mødeformen" gav dem lov, talerens holdning gav plads til det, og det blev accepteret i forsamlingerne.

På dette punkt forekommer det mig, at vi har temmelig meget at lære: Jeg har ikke tal på, hvor tit jeg er taget hjem fra et møde, hvor jeg har prædikeret, og været i tvivl om, hvordan folk reagerede. Ofte var det mødeformen, der spærrede for reaktion, der var ikke tradition for reaktioner, og jeg spærrede måske også med mit eget kropssprog (en taler kan jo godt blive bange for, hvad der måtte komme, hvis folk lukker munden op).

Vi ved ikke ret meget om den nytestamentlige gudstjenesteform. En af de få ting, vi ved, er, at mange havde ordet, og at man opbyggede hinanden – mænd og kvinder.³⁶

Det bliver også pædagogisk vigtigt, fordi mange mennesker faktisk først lærer noget ordentligt, når de selv får lov til at formulere sig omkring det.

Samtidig er det kulturelt vigtigt, fordi mennesker i nutidens demokratiske samfund har brug for at tale, få afløb både for sin glæde og sine indvendinger.

Vi har nok i missionshuse og frimenigheder noget lettere ved at gøre noget ved dette problem end sognemenighederne med deres faste liturgi.

Lad os dog se at komme i gang.³⁸

Og så er der en hovedsag, vi ikke må overse: Beskrivelsen af tilhørernes reaktion samler sig i høj grad om ét eneste spørgsmål: Tog de imod eller forkastede de. Det hænger selvfølgelig sammen med, at det var evangeliserende forkyndelse; men den pointe må aldrig dø mellem os: Gud vil, at syndere skal vende om.

Apostlene havde ikke altid succes

Til slut: Denne artikel kan indeholde fristelsen til at blive en ny udgave af "7 veje til succesfulde prædikener". Men det bliver den ikke, når man får øje på dette sidste punkt. Stefanus blev henrettet efter sin tale til det jødiske råd,³⁹ og Paulus blev smidt ud af Efesos og flere andre byer.⁴⁰ De fleste af hovedpersonerne i denne første kirkehistorie blev martyrer, mange var landflygtige,

der er beretninger om interne stridigheder, om samarbejdsvan-
skeligheder⁴¹ og uopfyldte drømme.

Det er sandt, at dette var en afgørende gennembrudstid for
evangeliet. Men gennembruddet kom via megen lidelse, mange
nederlag og fejl.

Sådan levede de deres liv. Sådan må vi leve vores; mens
Herren midt i det hele fører os til herlighed.

Jens Ole Christensen f. 1956

Cand.theol. 1984

Rektor på Dansk Bibel-Institut 1999

Fra maj 2005 Generalsekretær i

Luthersk Missionsforening

- 1 For at lette læsningen er alle bibelhenvi-
sninger placeret i noter til brug for de læsere, der
vil studere emnet nøjere. En vigtig inspiration
til denne artikel har jeg fået fra A. F. Nørager
Petersen: "Prædikens Idehistorie" (Gylden-
dal 1980)
- 2 Undtagelsen er afskedstalen til menighedens
ledere ApG 20,18ff
- 3 Kol 4,15-16.
- 4 ApG 4,20
- 5 Apg 2,36
- 6 Jf. Kingo: "Og når på din dom jeg grunder, ser
jeg og mit segl derunder."
- 7 Apg 2,15; 3,12; 4,9; 7,2; 10,34-35; 13,16;
14,15; 17,22; 20,18,23; 22,5; 24,10; 26,2
- 8 ApG 17,22ff
- 9 ApG 10,34ff
- 10 Matt 24,45
- 11 ApG 7
- 12 ApG 17,22ff
- 13 Apg 2,15
- 14 Apg 17,18
- 15 ApG 4,12

- 16 Hebr 1,1
- 17 Peters prædiken til Cornelius ApG 10,34ff. Når
denne tale på flere punkter skiller sig ud fra de
andre (situationsrapporten er lidt skjult og hen-
vendelsen underforstået), er det måske, fordi
selve situationen er så voldsom, at ordene ikke
behøver at være det
- 18 ApG 2,22; 3,19; 4,10; 7,51; 13,26; 14,15; 17,23;
20,32; 24,14; 26,29. Som en undtagelse kan
nævnes Paulus tale i 22,3ff; men her bliver han
afbrudt af folkets reaktion, inden han er færdig.
- 19 Undtagelserne er de to forsvarstaler i ApG
24,10ff og 26,22ff
- 20 ApG 2,36
- 21 ApG 7,1ff
- 22 Fx Apg 17,30-31.
- 23 Apg 2,47;4,33
- 24 ApG 7,56
- 25 Apg 20,24
- 26 ApG 26,29
- 27 ApG 24,14; jf. hele Paulus' argumentation i
Rom 4.
- 28 Det samme gør sig gældende ved talen i Lystra,

ApG 14,15ff, som er en parallel til Areopagosta-
len og bevidner, at denne ikke var en enlig svale
eller en raptus fra Paulus' side.

29 Apg 20,18ff

30 Jf. ApG 20,32

31 Fx ApG 10,44

32 Vi finder referencer til Esajas i ApG 3,13; ;4,11;
4,24; 7,49-50,51; 8,32-33; 10,43; 13,23,34,47;
15,17-18; 17,24,27; 26,23; 28,26-29.

33 Matt 11,19; 20,13; 22,12; 26,50; Luk 7,34 Joh
11,11; 15,15 Jf. Es 48,14 og Jak 2,23

34 Ef 3,18

35 ApG 2,37; 4,1-4; 4,13;7,54; 10,44; 13,42; 14,18-
19; 17,32; 20,37-38; 22,22; 24,22. 26,28 Nogle
af reaktionerne er tydeligvis ret uklare; men selv
de refereres.

36 1 Kor 14; Kol 3,16; Ef 5,19-20

37 Jf. min artikel "Samtalen i forkyndelsen", Bud-
skabet nr. 5/2003

38 2 Pet 3,9

39 ApG 8,1

40 ApG 19,23ff

41 ApG 15,36ff

Johnny Søndberg-Madsen f. 1953

Cand.theol. 1986

Sognepræst i Torslev og Østervrå, Vendsyssel

Skabereren og den fortsatte skabelse

Vi kan forstå, hvordan det går til at en carport skabes af det tømmer, vi bestiller i byggemarkedet, men vi kan ikke se, hvordan det skulle kunne lade sig gøre at bygge uden materialer. Derfor kan vi heller ikke sammenligne Guds fremgangsmåde ved skabelsen med noget, vi kender. Det siges ofte, at en arkitekt eller billedhugger har skabt sit kunstværk. Man bør da huske på, han har brugt et materiale, som allerede fandtes på jorden. Kunstneren har "blot" formet et materiale, der allerede fandtes i en anden form.

Når vi sammenligner en sådan "skabelse" med det, der fandt sted ved verdens skabelse, forstår vi det urimelige i talen om, at mennesker skaber noget som helst. Mennesker har egentlig aldrig skabt noget. Selv den dygtigste og mest berømte videnskabsmand har aldrig skabt blot en stump af et DNA molekyle.

De første ord i Johannesevangeliet er på mange måder nært knyttet til de første ord i Bibelen. Når frelseren som kom til verden, kaldes for Ordet, så er der tale om det samme Ord, som var i begyndelsen hos Gud:

I begyndelsen var Ordet, og Ordet var hos Gud, og Ordet var Gud. Han var i begyndelsen hos Gud. Alt blev til ved ham, og uden ham blev intet til af det, som er (Joh 1,1-3)

Det var dette Ord, der var født af Gud for evigheder siden, og da tiden var inde, blev det menneske, undfanget i Marias livmoder ved Helligånden (Gal. 4, 4). Dette Ord er ikke "bare" ord, men det er en person. Det er Guds søn, ja, det er Gud selv. Bemærk, at Ordet omtales som han (Joh. 1, 14).

Frelsestro og skabelsestro er altså forbundet med hinanden. Ved menneskets skabelse, havde Gud allerede en plan for, hvordan frelsen skulle finde sted. Gud, som ser og ved alt, var klar over, at syndefaldet ville finde sted. Med andre ord: Der fandt ingen skabelse sted, før det var afgjort, at Ordet fra Gud, Sønnen, skulle blive de faldne menneskers forløser. Se Ef. 1, 3 – 10 og 1. Pet. 1, 18 – 20.

Guds skaber stadig:

Det er på sin vis rigtigt at sige, at skabelsen er afsluttet. Den fandt sted på de seks skabelsesdage:

På den syvende dag var Gud færdig med det arbejde, han havde udført, og på den syvende dag hvilede han efter alt det arbejde, han havde udført. (1 Mos 2,2)

Men denne afslutning indebærer kun, at Gud ikke længere skaber sole, måner eller nye arter af dyr og planter. I en anden

forstand fortsættes skabelsen endnu. Dyr, planter og mennesker fortsætter jo at komme frem på jorden. Jorden er ustandseligt en sydende kedel af liv.

FORSKELLEN PÅ DEN FORTSATTE SKABELSE, VI SER OMKRING OS, OG DEN SKABELSE, DER FANDT STED I BEGYNDELSEN, ER, AT DEN FØRSTE SKABELSE FANDT STED, UDEN AT DER VAR REDSKABER OG MIDLER TIL AT FREMBRINGE DEN.

Den fortsatte skabelse sker derimod ikke af intet. Den frembringes ved de naturløve, Gud har nedlagt i verden. Vi skal dog være opmærksomme på, at nogen taler om denne fortsatte skabelse på en sådan måde, at det kommer til at se ud som om, Gud satte verden i gang sådan, at den kan klare sig selv (næsten ligesom et ur kan fungere, efter at urmageren har fremstillet det og trukket det op). Dette er selvfølgelig ikke bibelsk lære.

Gud fornyer og opretholder den verden, han allerede har skabt. Vi kan f.eks. tænke på, at luften ustandseligt fornyes. Dette sker gennem den fortsatte fotosyntese. Tænk også på regnen, der med jævne mellemrum vander jorden, og er med til at gøre markerne frugtbare. Disse ting er dele af den fortsatte skabelse, men de kommer ikke af intet. De er led i en lang kæde, hvor det ene, som Gud allerede har skabt, påvirker det andet, således, at det frembringer luft eller vand.

I disse år, hvor der tales så meget om drivhuseffekt, ozonlag og global opvarmning kan vi nemt forestille os de meget voldsomme katastrofer for jorden, hvis bare et enkelt led i kæden blev forstyrret en smule eller måske helt blev ødelagt. Det ville påvirke alt det andet, så både lys, luft, vand og temperatur ville ændre sig så meget, at mennesker og dyr ikke kan leve i miljøet længere.

Midler Gud bruger ved sin fortsatte opretholdelse og skabelse.

Skriften lærer, at Gud skaber alt og opretholder alt med sit ord:

Men nu ved dagenes ende har han talt til os gennem sin søn, hvem han har indsat som arving til alle ting, ved hvem han også har skabt verden. Han er Guds herligheds glans og hans væsens udtrykte billede, og han bærer alt med sit mægtige ord. (Hebr 1,2-3)

I opretholdelsen lader Gud den ene skabte ting tjene den anden. Dyr og planter er givet for menneskehedens opretholdelse, og dyr og planter tjener hinanden. På den ene side er det Gud alene, der er alle gode gavers giver. På den anden side bruger Gud sol, regn, vejr, vind, øvrighed, forældre, venner og i det hele taget social omsorg mennesker imellem for at tjene os. Gud bruger altså midler for at opretholde skaberværket. Hvis Gud trækker sin hånd tilbage, falder skaberværket sammen:

Sælges ikke to spurve for en skilling? Og ikke én af dem falder til jorden, uden at jeres fader er med den. (Matt 10,29)

Har Gud skabt det onde?

Det er et vanskeligt spørgsmål, fordi vi ved, at intet kan eksistere, uden Gud tillader det. På den anden side ved vi, at Gud ikke vil det onde. Flere har i tidens løb forsøgt at undgå spørgsmålet ved at fantasere sig frem til en verdensorden, hvor Gud skabte en god verden, mens en ond gud skabte den synlige verden. Man siger så, at den gode verden er det åndelige, mens det kropslige og synlige enten er ondt i sig selv, eller det er besmittet af det onde. Vi kan nok fornemme, at forestillingen om, at askese fremmer livet med Gud, stammer fra sådanne tanker.

Men Skriften lærer anderledes: Ja, Gud har skabt alt og Gud leder verdens gang, men han er ikke ansvarlig for alt, hvad der sker her i verden. I den gode og lyse verden, Gud skabte, skete der i tidernes morgen et fald. Først var det nogle af englenerne, der vendte sig ondt og fjendtligt mod Gud; siden var det menneske-

slægten, der gjorde det samme.

Og der blev krig i himlen. Mikael og hans engle gik i krig med dragen, og dragen og dens engle tog kampen op, men kunne ikke stå sig, og de havde ikke længere deres plads i himlen. Den blev styrtet, den store drage, den gamle slange, som hedder Djævelen og Satan, og som forfører hele verden - styrtet til jorden, og dens engle blev styrtet ned sammen med den (Åb 12,7-9)

MEN, HVIS GUD ER ALMÆGTIG, HVORFOR TILLOD HAN SÅ, AT FRAFALDET SKETE?

Eller, hvorfor skabte han englene og menneskene sådan, at de kan synde? Vi kan ikke få svar på alle vore spørgsmål, men Skriften viser os, at Gud skabte engle og mennesker med frihed til at vælge, om de ville ære Gud ved at følge hans vilje, eller om de ville følge deres egen vilje (at menneskene efter syndefaldet ikke længere har en fri vilje, er en anden sag). Hvis engle og mennesker ikke havde haft mulighed for at vælge selv, havde de heller ikke været frie væsener, men mere en slags robotter. Og en robot kan vel nok være programmeret til at hædre sin skaber, men den gør det ikke af sit frie hjerte, og derfor er dens adfærd egentlig ikke til Guds ære.

Når nu det onde er et faktum, er spørgsmålet for det første dette: Medvirker Gud til det onde?

Vi må svare både ja og nej: Ja, hvis vi tænker på Guds gaver og Guds magt som Skaber. En tyv eller en morder kunne jo ikke foretage sine onde handlinger, hvis ikke Gud tillod, at han brugte sine evner og muskler til at stjæle eller slå ihjel. Det er med Guds hjælp, at tyven og morderen tænker sine tanker, trækker vejret og bruger sine evner. Gud tillader også, at onde menneskers hjerter banker og han giver også dem mulighed for at gennemføre, hvad de beslutter. Også her opretholder Gud skaberværket. Men svaret på spørgsmålet er nej, hvis vi tænker på det moralske ansvar og på de muligheder, mennesker har fået lagt på deres vej. Gud har ikke forudbestemt et eneste menneske til at blive tyv eller morder.

Man kan sige, at Gud medvirker til det, der gælder for alle mennesker. Gud sørger for, at alle kan trække vejret, at alle hjerter banker, at alle kan se og høre. Disse ting er ens for både onde og gode mennesker. Men Gud medvirker ikke til menneskets onde tanker og planer.

Spørgsmålet bliver dernæst: Hvad gør Gud med det onde, som mod hans vilje findes i ethvert menneskehjerte?

Meget af det onde, hindrer Gud, idet Gud sætter grænser for det ondes udfoldelse hos det enkelte menneske. Meget andet ondt tillader Gud for en tid. Men også her sætter Gud en grænse, og vi må ikke glemme, at Gud kan og vil vende det onde sådan, at det tjener hans gode sag:

I udtænkte ondt mod mig, men Gud vendte det til det gode. Han ville gøre det, der nu er sket: holde mange mennesker i live. (1 Mos 50, 20. Se også Joh. 11, 47 – 53)

Vi kan nu spørge: Sender Gud selv, det onde over mennesker?

Den slags spørgsmål må stilles i ydmyghed, og vi må også være forsigtige med svaret. Det er dog klart, at Gud bruger dommen over både den enkelte og hele folkeslag, som ikke vil bøje sig for hans vilje. Gud straffer, fordi han ønsker, vi skal komme til besindelse. Tænk f.eks. på Adam og Eva, der blev udstødt af Edens Have.

Skabelsen og videnskaben

Læren om skabelsen og den fortsatte skabelse er sammen med forsoningslæren og læren om Skriftens inspiration, nok den lære der er blevet angrebet mest aggressivt af kristendommens fjender. Ofte sker dette angreb med påstande som: "Videnskaben har bevist..." Men vi skal gøre os klart, at videnskaben ikke har ret til at dømme Skriften, blot fordi videnskaben er kommet frem til et resultat, der ikke stemmer overens med Bibelens ord. Skriften er nemlig ikke givet os for at være en naturvidenskabelig redegørelse om universets tilblivelse, men for at skabe troen på den almægtige Gud og Skaber i menneskehjerter. I Skriften åbenbarer Gud sig, og gennem Skriftens ord, må vi modtage troen på Gud.

Når det gælder videnskabens syn på skabelsen, er der flere

omstændigheder, vi skal iagttage. Dels er det sådan, at det som populært kaldes for videnskab, langt fra altid er godkendt af alle videnskabsmænd på området. Mange har en helt anden opfattelse af tingene. Dels er det sådan, at videnskabens "resultater" og synspunkter skifter fra tid til anden. Det man ville, at kirken skulle rette sig ind efter for hundrede år siden, når det gælder verdens tilblivelse, er helt forældet i dag. Og det, som tidligere var toneangivende indenfor området, smiler man lidt overbærende ad i dag.

Derfor vil det ikke være fornuftigt af kirken at opgive sin lære og bekendelse om skabelsen for i stedet at binde sig til det, som ustandseligt skifter med tiden:

Da skal vi ikke længere være uforstandige børn og slynges og drives hid og did af hver lærdoms vind, ved menneskers terningkast, når de med snedighed fører os på lumske afveje (Ef 4, 14. Se også 2. Tim. 4, 1 – 4).

DER ER INGEN GRUND TIL, AT KIRKEN SKAL BLIVE UROLIG OVER VIDENSKABENS FORSKNINGS-RESULTATER.

Hvis videnskaben ærligt arbejder for at finde frem til sandheden, kan den aldrig komme frem til andre resultater end, hvad der stemmer overens med Guds ord.

Skabelsestroen i forhold til fremmede tankesystemer:

Flere filosofiske systemer lærer at verden er skabt af den onde gud. Følgelig må vi frelses fra det, som hører denne verden til. Det sker gennem forsagelse og askese. Man må frigøre sig fra det materielle og kropslige og blive åndelig, for at kunne blive fri og frelst. Det er mere eller mindre noget, vi har hørt før. Også i en del forkyndelse i dag lyder det, at vi frelses fra synden, gennem

bl.a. askese og fromhed, og når det er lykkedes – ved Guds hjælp forstås - ja, så har man overvundet synden og er blevet syndfri.

I nogle hedenske religioner er det almindeligt at påstå, at verden er blevet til ved en slags udskillelse

fra Gud. Verden skulle så at sige være strålet ud af Gud, som når man skærer sig, og blodet fosser ud af fingerspidsen. På denne vis skulle verden være en direkte del af Gud, og Gud skulle være i alt. "Gud" og "verden" bliver således to ord for samme sag. Alt er gud og gud er alt. Dette kaldes for panteisme, og har sin rod i gammel græsk mytologi. Men tanken er op gennem tiden trængt ind i kirken, og gør det fortsat med jævne mellemrum.

Sand kristen forkyndelse lærer ikke, at den skabte verden er en del af Gud. Vi lærer derimod, at Gud har skabt hele verden. Vi tror på Gud Fader, den almægtige, himmelens og jordens Skaber.

Læren om skabelsen og den fortsatte skabelse er parallel med læren om frelsen ved Jesu død og opstandelse: Gud frelser et menneske, når Helligånden taler til vedkommende om Jesus. Det er en stor oplevelse, når man første gang ser ind i Guds frelsestanke. Man er nu frelst ved ordet om korset. Men hvordan forbliver man frelst? Ved præcist det samme ord om korset. Gud frelser og opretholder denne frelse ved det samme ord. Og en dag, når vi når målet i herligheden, vil vi se, at det var ordet om korset, der førte os til Kristus og bevarede os hos Kristus.

På samme vis forholder det sig med skabelsen. Gud skabte ved sit ord, denne verden. Og ved samme ord, opretholder han skabelsen af verden. Og en dag vil der ske det, som ordet også lover, at denne verden går til grunde, og en ny himmel og ny jord vil opstå. En ny verden uden sorg, krig og pine. En ny verden, hvor Gud selv er centrum, og hvor vi vil se, at aldrig skal en eneste lille prik af Guds frelses- og skaberord gå til grunde.

I begyndelsen var Ordet, og Ordet var hos Gud, og Ordet var Gud. Han var i begyndelsen hos Gud. Alt blev til ved ham, og uden ham blev intet til af det, som er (Joh 1, 1-3)

Med Ånd og kraft som bevis

Flere forsamlinger bliver mindre. Det er der flere grunde til. Land-distrikterne affolkes. Mange er flyttet til byerne af dem, der naturligt ville komme i missionshuset, hvis de var blevet boende, hvor de er vokset op. Forsamlinger i større byer er blevet delt. Nogle har sluttet sig til frimenigheder. Andre har valgt andre åndelige sammenhænge. Men der er også en hel del, der ikke kommer nogen steder.

Det er naturligt, at man rejser spørgsmålet, om en del af forklaringen i den talmæssige tilbagegang skal findes i, at forkyndelsen er blevet en anden gennem de sidste årtier. Det er der god grund til, for der er ikke noget vigtigere i Guds menighed end forkyndelsens indhold. Men det er ikke det eneste afgørende. Der har været perioder i kirkens historie, hvor der er blevet forkyndt rigtigt og sandt, men frugterne har været få, fordi forkyndelsen var fattig på åndskraft.

Det er Ånden, som gør levende.

Som ung prædikant boede jeg under en møderejse hos Tyra og Michael Vestergaard i Skjern. Vi førte mange samtaler, og Michael Vestergaard øste med glæde af de erfaringer, han havde høstet gennem et langt liv som prædikant. Blandt andet fortalte han, at han på et tidspunkt blev opfordret til at fortsætte en møderække

et sted i Vestjylland, hvor Gud havde besøgt forsamlingen med vækkelse. Den prædikant, som havde været det menneskelige redskab, var nødt til at rejse hjem. Man ønskede, at møderne skulle fortsætte, og henvendte sig i den forbindelse til Michael Vestergaard.

Det var ikke uden frygt og bæven han svarede ja, lagde en stak gamle prædikenmanuskripter i tasken og tog af sted. Men Gud lod ham erfare noget forunderligt. Han sagde det samme, som han havde sagt mange gange før, men budskabet havde en gennemslagskraft, som han ikke før havde oplevet. Flere kom i syndenød og blev frelst, og der blev jubel og frelsesfryd.

Det var ikke mit indtryk, at Michael Vestergaard så på sig selv som en vækkelsesforkynder. Jeg tror heller ikke andre mente, at han var det. Men Gud lod hans forkyndelse virke til vækkelse og nyt liv.

Jeg har ikke kunnet glemme denne beretning. Den afdækker en dyb sandhed. Hvor vigtige de rette ord end er, så er de alligevel ikke alt. Uden Helligåndens levendegørende gerning kan et menneske høre og tankemæssigt tilegne sig de mest velsignede ord, uden at de skaber troen i hjertet. På den baggrund må vi undre os over, at vi ikke i langt højere grad end tilfældet er beder om Helligånden. Jesus har jo lovet os, at gør vi det, vil han give os den.

Ethvert troende menneske har Helligånden. Uden ham kan man ganske enkelt ikke komme til tro. Men vi har aldrig Helligånden som en besiddelse, vi kan råde over. Det, du har, må igen og igen gives dig, ellers mister du det. Det gælder i tilegnelsen af frelsen, og det gælder i tjenesten. Uden Åndens stadige oplysning dør dit åndelige liv i meninger og holdninger. De kan være aldrig så rigtige, men det hjælper alt sammen ingen ting. Hvad der er født af kødet er kød.

Åndens fattigdom.

Det er en forudsætning for at Helligånden kan komme til blandt os, at vi lever i åndens fattigdom. Jesus understreger det i bjergprædikenen, når han siger: Salige er de fattige i ånden. Det er et rystende udsagn. Er der noget, vor gamle natur er en fjende af, så er det fattigdommen i dens forskellige skikkelser. Det gælder ikke alene vort liv her på jorden, men også i vort forhold til Gud. Det naturlige menneske vil altid reagere mod den forkyndelse, der afdækker vor afgrundsdybe fattigdom. Selv den frommeste og mest gudfrygtige må sige: I mig, det vil sige i mit kød, bor intet godt.

Vor gamle natur er fremmed over for glæden ved de gaver, Gud mætter den fattige med. Den har kun øje for den rigdom, som den selv har skaffet til veje, og som den selv råder over. Når vort kødelige menneske bliver klar over, at den ikke tæller i Guds øjne, vækker det voldsomme protester. Ikke desto mindre er det en afgørende forudsætning for troens tilegnelse af fylden og rigdommen i Kristus.

C.O. Rosenius ønskede altid en bestemt sang sunget umiddelbart før han skulle prædike. Det var sangen: Vig ej fra mit hjerte. I et af versene står der:

Kun som arme små
nåden vi erfarer,
Gud os det forklarer
selv i Ordet så

Og Rosenius har ret. Der er ingen vej uden om. Der findes intet liv i nådens rigdom og fylde, som ikke er forbundet med et liv i åndens fattigdom. Derfor er der grund til at bede med P.J.Hygom:

Hans Erik Nissen f. 1938

Cand.theol. og pensioneret
højskoleforstander

Vis mig ret klarlig min jammer og møje,
vis mig fordærvsens afgrund i mig,
at sig naturen til døden kan bøje,
ånden alene må leve for dig.

Stands ikke på halvvejen.

Vejen hedder fra død til liv, og det afgørende er, at nå helt frem. Sjælefjenden ønsker ikke at vi skal føres ind i døden i vort åndelige liv. Det er for farligt for ham. Men kan han ikke undgå det, prøver han på at få os til at tro, at frelsen ligger i at være på vej. Med alle til rådighed stående midler prøver han at hindre, en fattig synder i at nå helt frem til frelse.

Får først Guds kraft i korsets ord lov til at brænde igennem, fører den sjælen ind i en lykke og rigdom af frelsesfylde, der frarøver Satan mange af hans bedste våben. Da ejer den fattige den tro, der besejrer satan og triumferer over ham. Da står man ikke sjælefjenden imod i kraft af en viden, men i kraft af den ånd, der er i hjertet. Det er denne ånd, der er stærkere end den ånd, der er i verden. Denne ånd næres og fornyes gennem den åndsborne forkyndelse.

Foran mig ligger et brev fra en ungdomsforening, hvor jeg skal tale om ikke så længe. Brevet indeholder blandt andet otte udmærkede punkter, som man beder taleren være opmærksom på som væsentlige, for at budskabet skal nå frem. Men ikke i et eneste af dem er Helligånden nævnt. Skulle jeg foreslå et niende punkt, skulle det være:

Du skal bede om Helligånden, være lydhør for ham og i stadig kontakt med ham både under din forberedelse, og mens du forkynder Ordet.

Det er vejen tilbage til en forkyndelse med Ånds og krafts bevis.

Research om Jesus

Lee Strobel med Jane Vogel
Credo Forlag 2004
96 sider, kr. 105

"Jeg blev skubbet ud i en tilbundsgående undersøgelse af kendsgerningerne i forbindelse med den kristne tro. Det er hvad denne bog handler om" (s.5-6). Og samtidig: "Hvis vi skal tro Jesus...så er intet vigtigere end hvordan vores reaktion er i forhold til ham" (s.6). Egentlig kunne man også sige, at bogen er et personligt vidnesbyrd, hvor Lee Strobel fortæller, hvordan *han* fandt Gud.

I bogens undersøgelser gør han brug af forskellige videnskaber. Han skriver om sig selv: "Jeg var journalist. Jeg var uddannet i jura på Yale Law School. Jeg vidste hvordan man undersøger en sag, og hvordan man nøje gennemgår bevis-

materiale" (s.12). Derfor kan man egentlig se bogen som en retssag, hvor der indkaldes forskellige vidner og eksperter, der skal afgive forklaring, så der kan afsiges dom til sidst.

Bogen er letlæst og det er nemt at følge bevisførelsen; Strobel anlægger nogle spændende vinkler, og det er nogle interessante eksperter, han afhører.

Det egentligt tankevækkende ved en sådan bog er, at den udstiller svagheden og styrken ved at undersøge Bibelen og dens budskab med de videnskabelige redskaber, som vi har til rådighed:

Styrken er, at Bibelen sagtens kan holde til en nærmere videnskabelig undersøgelse, hvad enten det er med en arkæologisk tilgang, en tekstanalytisk tilgang, en historisk tilgang, en retsvidenskabelig eller en anden tilgang. Samtidig kan disse videnskabelige tilgange også kaste et interessant lys over Bibelens beretninger, give dem mere farve og nærvær og øge forståeligheden af geografiske og historiske forhold.

Svagheden er, at vel kan man argumentere for Jesus og sandsynliggøre, at han har gjort dette og hint og sagt sådan og sådan. Og vel argumenterer bogen for, at når man så har gjort det, må man også tage det sidste skridt: At tro på Jesus.

Alligevel sker der nemt det i en sådan research-bog, at på en eller måde bliver det *mig*, der er i centrum. Det med Jesus og Bibelen bliver så nemt dødt stof, som *jeg* skal undersøge og beslutte mig for eller imod. For selv om Lee Strobel taler om *Åndens forvandling* af mennesker, der kommer til tro, så virker det stadigvæk som om, det handler om mig, min beslutning og hvordan jeg lever mit liv.

Når Guds Ånd griber et menneske gennem et ord fra Bibelen, så bliver det hele vendt på hovedet. Så er det ikke *mig*, der undersøger "det med Jesus", men *ham*, der undersøger mig med øjne som ildsluer. Og det er *ham*, der skænker mig fred med Gud - ikke mig der med cigaren tændt i lænestolen vælger Jesus.

Dén – afgørende – side kan ingen research-bog tale om; det kan kun prædikes frem (på mangfoldige måder, ganske vist). Bogen fører næppe mennesker til tro, og skal heller ikke bruges til dette. Til gengæld kan bogen give kristne frimodighed i omgangen med dem udenfor, når der diskuteres forhold om Jesus og Bibelen, der kan sandsynliggøres. For nogle kan den absolut rydde nogle unødvendige sten af vejen. For andre vil den afsløre dårlige undskyldninger; at problemet i virkeligheden er, at de ikke *vil* tro.

Frelse og Fortabelse

Historisk og aktuelt belyst.
Forlaget Kolon, Århus 2004
(Menighedsfakultetets forlag)
116 sider, kr. 95,00

Foranlediget af at sognepræst Kaj Mogensen i nogle artikler gjorde sig til talsmand for, at alle mennesker til sidst bliver frelst, blev der i løbet af 2002 holdt en række foredrag på Menighedsfakultetet i Århus. De er nu udgivet i bogform. Desværre mangler Kaj Mogensens foredrag, da han ikke ønskede at publicere det i denne sammenhæng, og følgelig er Børge Haahr Andersens modindlæg heller ikke med.

Hans-Ole Bækgaard skriver om frelse og fortabelse i Det Gamle Testamente. Han viser at denne teologi findes mange steder i GT. Der tales om retfærdig og uretfærdig, om at være i pagten og udenfor pagten med Gud. I Sl. 1,6 står der: *"Herren kender de retfærdiges vej, men de ugudeliges vej går til grunde."*

Børge Haahr Andersen gør i næste ka-

pitel rede for Jesu forståelse af frelse og fortabelse ifølge evangelierne, som han gennemgår et for et. Et eksempel skal nævnes her: Bjergprædikenen (Matt 5-7) slutter med 3 markante lignelser: Lignelsen om den brede og den smalle vej, lignelsen om det gode og det dårlige træ og lignelsen om de to huse der bygges på forskellig grund. Her er der klart tale om, at der er to muligheder på dommens dag.

Evangelisten Lukas taler om to grupper af tilhørere: De der blot hører, og de der hører og handler: Den første gruppe forgår i dommen, den anden består. I Luk 13,34 siger Jesus: Jeg ville... men I ville ikke. Eller man kunne nævne lignelsen om det store gæstebud.

Johannes skriver "for at I skal tro, at Jesus er Kristus, og for at I, når I tror, skal have evigt liv i Hans navn. Alle kender vel Joh 3,16, men hvor mange husker vers 36 i samme kapitel: *"Den, der tror på Sønnen, har evigt liv; den, der er ulydig mod Sønnen, skal ikke se livet, men Guds vrede bliver over ham."*

Peter V. Legarth gennemgår frelse og fortabelse ifølge Paulus. Han skriver bl.a. "at fortabelsen var Paulus' udgangspunkt, og han undrede sig over frelsen. Vi er ofte i den modsatte situation. Vi opfatter frelsen som det selvfølgelige og diskuterer, om der overhovedet findes en fortabelse, en uigenkaldelig og endegyldig virkelighed, som mennesket ikke kan frelses fra."

Det er sjældent, at Paulus giver en selvstændig beskrivelse af dommen og

fortabelsen. Det er ikke Paulus' anliggende at forkynde fortabelse men at forkynde frelse. Men det betyder ikke at fortabelse er et perifert emne af underordnet betydning for Paulus. Der findes mange og tydelige udsagn, hvor han omtaler den dobbelte udgang af livet. Vi møder frygten for fortabelsen mange steder i hans breve. Selvom Paulus ikke forkynder fortabelse er det altså på den anden side umiskendeligt, at frygten for fortabelsen præger stort set alle dele af hans forkyndelse og undervisning.

Frelsen er Guds skyld - fortabelsen er menneskets skyld.

Asger Chr. Højlund behandler synet på frelse og fortabelse fra oldkirken og frem til Luther. Nogle vil nok finde dette afsnit lidt tungt. Det har vel også mest interesse for teologer og historisk interesserede. Det samme gælder Agne Norlanders foredrag om forståelsen af frelse og fortabelse i systematisk teologi. Han gennemgår mange af de synspunkter, der har været og er fremme i tiden. Det kan være interessant for den, der kan følge ham. Men navnlig dette kapitel indeholder en del fremmedord og flere sætninger på fremmedsprog.

Disse to afsnit bærer tydeligt præg af, at foredragene er holdt af teologer for teologer, men de kan sagtens springes over og bør ikke afholde nogen fra at gå i gang med bogen.

Men spring endelig ikke over det sidste kapitel "Frelse og fortabelse i forkyndelsen" af Leif Andersen. Han skriver på sin friske og provokerende måde. Nogle vil

måske finde den irriterende, men han er bundærlig og sætter ord på mange af de spørgsmål, vi andre nøjes med at tænke. Mon ikke mange har tænkt, at Gud måske alligevel har en plan i baghånden, så alle til sidst bliver frelst?

Det er svært at referere hans foredrag, men blot et enkelt citat: *"Skal fortabelsen forkyndes, simpelthen for at redde mennesker fra den? Jeg ved, at det ofte siges, at vi ikke kan skræmme mennesker ind i Himmelen ved at tale om Helvede. Det, tror jeg for så vidt også, er rigtigt - på den anden side er det et faktum, at det er, hvad NT selv gør igen og igen."*

Man kan ikke bare læse Leif Andersens foredrag igennem uden videre; man tvinges gang på gang til at standse op og tænke selv - står der virkelig det og hvad betyder det?

Menighedsfakultetet skal have tak for udgivelsen af disse foredrag, men hvis hele bogen skal læses af ikke-teologer, ville det være ønskeligt med en ordliste med forklaring af fremmedord og oversættelse af passager på fremmedsprog.

Bogen "Frelse og fortabelse" kan varmt anbefales. Den giver en systematisk, god og solid gennemgang af emnet, som er meget centralt og væsentlig for enhver kristen. Jeg har svært ved finde en grund til ikke at læse den. Jeg vil nødigt generalisere, men mener faktisk at alle forkyndere bør læse den, og hvis nogen i LMs ledelse mener det samme - hvorfor så ikke give den til alle prædikanter med en lille hilsen: "Bør læses".

Solid undervisning og inspiration!

128 sider – kr. 133,-

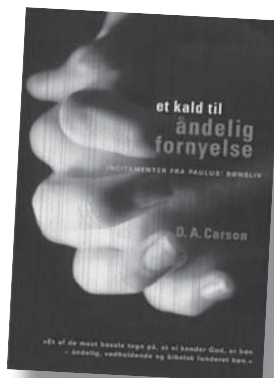
Tro til livet

Kristen tro og kristent liv

Samuel Roswall

Troen på den treenige Gud er i Bibelen nøje forenet med livet – og det i en sådan grad, at det først er ved troen på Jesus, at livets dybe mening åbner sig.

Bogen giver ikke blot teoretisk viden, men har til mål at føre læseren ind i et levende forhold til Jesus.

192 sider – kr. 198,-

Et kald til åndelig fornyelse

Incitamenter fra Paulus' bønsliv

D.A. Carson

'Hvad er kristnes største behov i dag?', spørger D.A. Carson. Hans svar er temmelig provokerende: Et dybere kendskab til Gud! Man fristes til at afvise påstanden som overdreven, men må alligevel tænke efter. For det, Carson hævder, bygger han på en dybtborende gennemgang af Paulus' bønsliv.

Logos
media

telefon: 4820 7690
logosmedia@dml.dk
www.logosmedia.dk

Udgivet af:
Luthersk Missionsforening
Industrivænget 40
3400 Hillerød
Bladnr. 91883

Returneres ved varig adresseændring

BUDSKABET 2 | 2005

TEMA | REFORMERT OG EVANGELIKAL KRISTENDOM